

Alföldi Ágnes Dóra

A családon belüli erőszak megítélése és megelőzésének eszközei

a magyar és az európai uniós jogban

A családon belüli erőszak, mint szociológiai jelenség vagy kriminológiai entitás[1] a XX. század 1960 – as éveinek felfedezése. A „megvert gyerek szindróma” súlyosságát először öt orvos a *Journal of the American Medical Association* című szaklapban, 1962-ben tárta fel. Amikor egy évre vonatkozóan átnézték 71 baleseti ambulanciáján a betegségekről készült röntgenfelvételeket, 300 gyermekbántalmazási esettel találkoztak. Ezeknek a 11 %-a végződött halállal, 28 %-a pedig maradandó agykárosodással[2]. Nem sokkal később a nőmozgalmak indítottak kampányt a bántalmazott feleségek súlyos helyzetének ügyében, majd később pedig a saját férjük által megerőszakolt nők személyes és jogi problémáira hívta fel a figyelmet. Három évtized elmúltával a családon belüli erőszakot, ezt a „jól őrzött titkot” jelentős társadalmi problémának tekinthetjük[3].

Mindezek hatására elsőként a nyugati, modern jogállamok próbálták olyan megoldási mechanizmusokat kidolgozni, amelyek meg tudják fékezni, vagy legalábbis csökkenteni képesek a családon belüli erőszak társadalmi

jelenségként való terjedését. E törekvés érdekében különböző jogalkotási termékek születtek mind a büntetőjog és büntetőeljárás jog, mind a polgári jog, a családjog és a közigazgatási jog területén.

1. Néhány gondolat családon belüli erőszakról

A társadalmi fejlődés során módosulhat, változhat a magatartások percepciója és megítélése. Bizonyos viselkedési formák előbb tilalmazottak, majd később normasértő mivoltukat elveszítve elfogadottá, hétköznapivá válnak. Mások éppen a fordított utat járják be. Elfogadottságuk vagy tolerálásuk a fejlődés egy pontján, a viszonyok változásával megszűnik, többé nem részei a „normalitásnak”, és a társadalom érzékenysége nem tűri tovább gyakorlásukat. A családon belüli erőszakos magatartások valamennyi megnyilvánulási módja is jellemzően ilyen.

A családon belüli erőszak fogalma általában a családtagok vagy az intim partnerek közötti, tipikusan – de nem kizárólag – otthon megvalósuló erőszakcselekmény megjelölésére szolgál, a különböző meghatározások azonban az idetartozónak ítélt jelenségek körét szűkebben vagy tágabban értelmezik.

A szűkebb felfogás szerint a partnerkapcsolatokon belüli – a jelenlegi vagy volt házastársak, élettársak között megnyilvánuló – bántalmazásokat tekinti idetartozónak. Egy még korlátozóbb, radikálisabb felfogás szerint a fogalom a nők elleni erőszakkal szinonim, ezért csak a nőkkel szemben férfi partnerük részéről megvalósuló bántalmazást tartja családon belüli erőszaknak. Ebben a megközelítésben a jelenség elsősorban a nemek viszonyából adódó, úgynevezett „gender-probléma”. Az erőszak a nők és a férfiak hagyományos hatalmi helyzetéből, a közöttük lévő egyenlőtlenségekből, a történelmileg kialakult uralmi viszonyokból, a tradicionális nemi szerepekből vezethető le és értelmezhető. Az általános közhiedelem az, hogy a férfiak sokkal agresszívabbak, mint a nők, akik ennek ellensúlyozására indirekt, közvetett agresszióval élnek. Az empirikus vizsgálatok azonban rámutattak arra, hogy ez a tétel nem áll meg, ugyanis a nők adott esetben éppúgy élnek a közvetlen agresszió[4] módszereivel. A kérdés mindig a fizikai erőszak esetén merül fel, és a vizsgálatok azt mutatják, hogy a nők és férfiak között ritkán van különbség ezen a téren[5].

Talán a „középutas” megközelítés az, amely a legkörültekintőbben értelmezi a családi erőszak fogalmát. Eszerint a gyermekbántalmazás, a nők elleni erőszak és a család fogalmába beletartozó összes családi viszony keretén belül elkövetett erőszakos magatartások tartoznak ide. A család tagjai részéről egymás sérelmére megvalósuló valamennyi bántalmazás a családon belüli

erőszak fogalmi körébe tartozik[6]. Ezt az álláspontot tükrözik az Országos Kriminológiai Intézet[7] (a továbbiakban OKRI) kutatásai is, amelyek alapján megállapítható, hogy a családon belüli erőszak nem más, mint „az együtt élő és egymással fizikai, érzelmi, anyagi, jogi függésben lévő személyek között megvalósuló erőszak, bántalmazás, visszaélés, amely magába foglalja a fizikai, szexuális, érzelmi bántalmazás vagy elhanyagolás valamennyi formáját.

Minden állam elsődleges érdeke a család morális megőrzése, hiszen ez az a téglá, amelyből maga a társadalom felépül, így diszfunkcionalitása a társadalom egészét veszélyezteti. A családon belüli erőszak fogalma igen nehezen meghatározható, és a magyar jogrendszerben nincs is rá a jogalkotó által kialakított egységes meghatározás. Ám tudni kell, hogy bár a fogalmi megnevezés viszonylag új – a jogszabályi környezetben az 1990-es évek vége felé jelent meg –, a családon belüli erőszaknak és annak minden ma ismert súlyú, sokszor jogilag is nehezen minősíthető magatartásokat takarnak, amelyek nem teremtik meg az esetleges büntetőeljárás megindításának lehetőségét, illetve az előzetes letartóztatás foganatosításának sincs meg a törvényi lehetősége.

A hatályos magyar jogrendben nincs önálló törvényi szabályozása a családon belüli erőszak elleni fellépésnek, és nincs külön büntetőjogi tényállás sem a családon belüli erőszak meghatározására. A családon belüli erőszak szociológiai

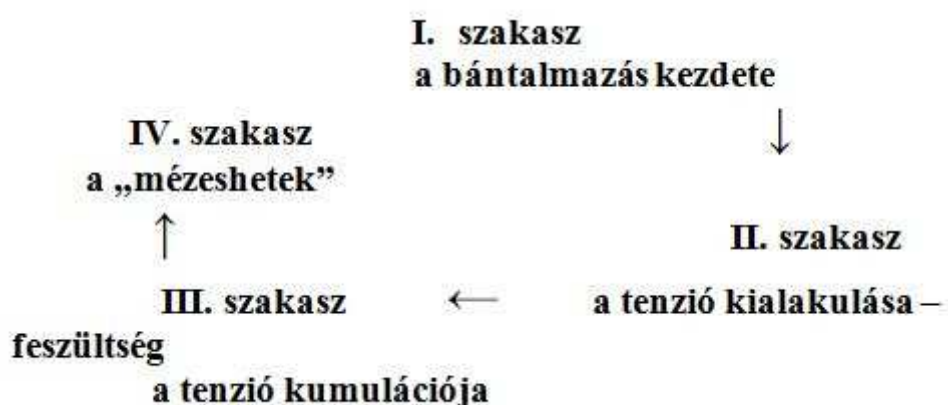
tanúsításának nagyrészt kiváltó okai lehetnek objektív és szubjektív „rizikófaktorok”.

Objektív faktorok	Szubjektív faktorok
Az egzisztenciális körülmények, a család szegénysége, forrásainak szűkössége jelent napi gondot[8].	A féltékenység a felek akármelyik részéről.
A párok munkanélkülisége.	Az agresszióra való hajlamosság bármelyik fél esetében.
A megoldhatatlan lakáshelyzet[9].	Az érzelmi eltávolodás, főként a nők kezdeményezésére.
A párok egészségügyi állapota[10].	
Büntetett előélet[11].	
A szexuális együttlét hiányának problémája[12].	

A válás[13].	
Az iskolai végzettség nem tűnik rizikófaktornak[14].	

A családkutatók szerint a konfliktusok megoldásának elfogadott eszköze számos családban a családon belüli erőszak. Az alkohol, az alkoholista életvezetés is a tartós családi konfliktusok kísérőjelensége a fent megjelöltek mellett.

A bántalmazás folyamat különböző (ismétlődő) fázisokra osztható:

Az *első szakasz* - A bántalmazások kezdeti fázisa: A bántalmazás első megnyilvánulása különböző körülmények hatásának eredménye. Leggyakrabban a házasság vagy az együttélés első éveiben, a terhesség ideje alatt vagy a

gyermek születésével jelentkezik. Ilyenkor az áldozat még maga fedezi fel az okot, miért is bántalmazták, és igazolja a bántalmazó tetteit. Beismeri, hogy ő maga mindennek az okozója, hogy megérdemelten bántalmazták, és igyekszik javítani azokon a hibákon, amelyek szerinte az erőszakos cselekedeteket kiváltották.

A második szakasz – A feszültség kialakulása: Ebben a fázisban fokozódnak az erőszakos cselekedetek, az áldozat lassan belátja, hogy ezért őt felelősség nem terheli. Gyakran fordul segítségért, és környezete támogatását kéri. Hiszi és bízik abban, hogy a bántalmazó meg fog változni.

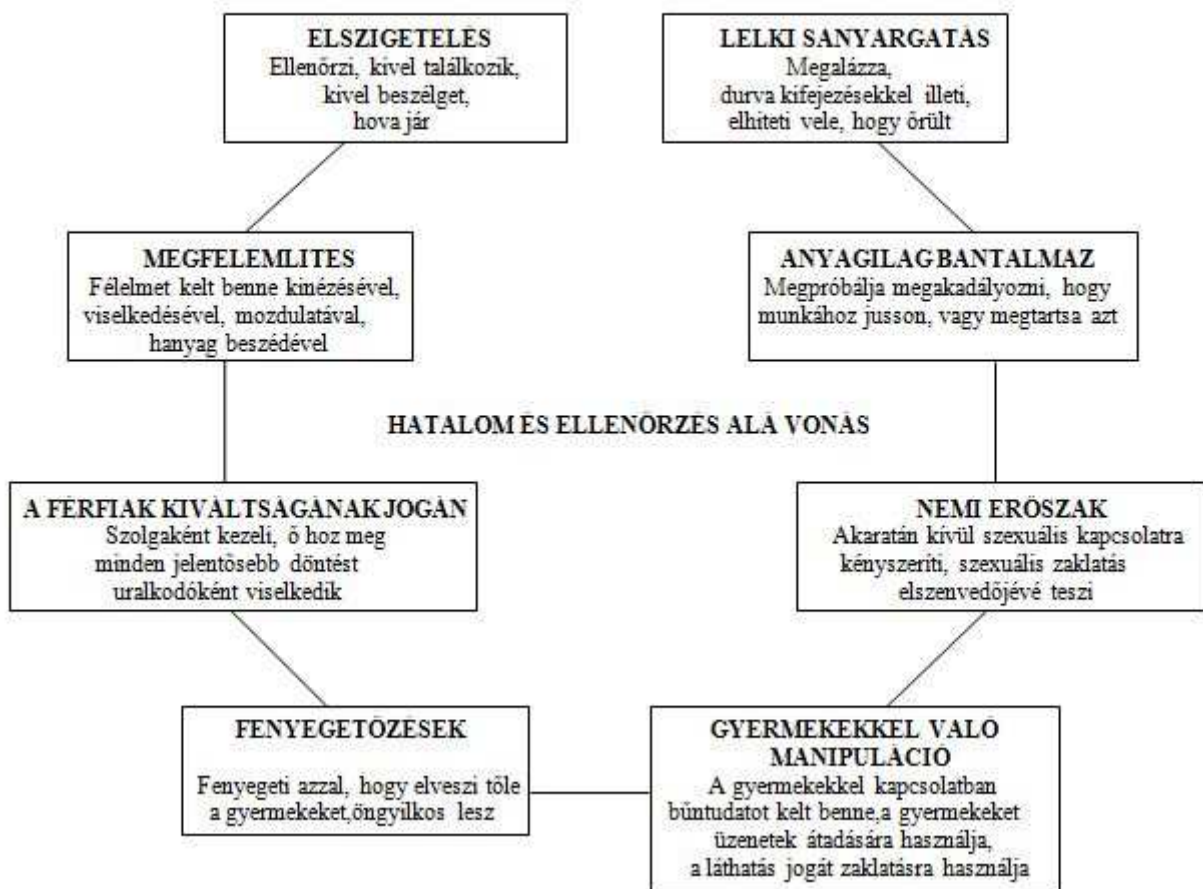
A harmadik szakasz – A feszültség kulminációja: Ebben a fázisban az áldozat naponta túri a bántalmazásokat. Félti saját és gyermeke életét. Elszigetelődik környezetétől, és tehetetlennek érzi magát. Nem látja a kiutat ebből a helyzetből, és nem is keresi.

A negyedik szakasz – A „mézeshetek”: Amikor az áldozat elhatározza, hogy nem túri a bántalmazásokat, hogy véget vet többéves szenvedésének, elkezdődik az úgynevezett mézeshetek ideje. Erre a szakaszra jellemző, hogy a bántalmazó

megbánja tetteit, ígéretet tesz arra, hogy ez többé nem fog előfordulni, a sértettet figyelmességével és szeretetével halmozza el, virággal vagy ajándékkal próbálja őt kiengesztelni. A bántalmazás kezdeti szakaszában az ilyenfajta magatartás igen sokáig eltarthat, néhány hónapig is, de az erőszakos cselekedetek időbeli elhúzódásával ez a szakasz mind rövidebbé válik, és csak néhány napig tart.

A következő ábra igen szemléletesen jeleníti meg az erőszakos magatartások "fokozatait" és egyben „körforgását”:

A nők bántalmazása „kerék” - Hatalom és ellenőrzés

A családon belüli erőszakot elszenvedőkről gyakorlatilag nem lehet pontos statisztikát készíteni, mivel csak kevesen mernek lépni ellene, kevés a napvilágra kerülő eset. Így csak becslésekre lehet támaszkodni, amelyek alapján a kérdés Magyarországon félmillió embert érint. Minden héten legalább egy nő, minden hónapban legalább egy gyerek veszti életét a családon belüli erőszak miatt.

A hazai tapasztalatok szerint a családon belüli erőszak áldozatává vált személyek kérnek ugyan segítséget, de gyakran még az érdemi intézkedés előtt meggondolják magukat és elzárkóznak a további együttműködéstől. A visszahúzó okai között szerepel a családon belüli állandó fenyegetettség és az anyagi, esetleg érzelmi kiszolgáltatottság. Mindezek miatt szükséges nyomatékosan hangsúlyozni, hogy a családon belüli erőszak problémája nem oldható meg gyorsan, kampányjelleggel, egy – egy részterület elkapkodott normatív szabályozásával. Ezzel együtt önvizsgálatra van szükség a beavatkozásra kötelezett intézmények részéről. Meg kell keresni azokat a pontokat, ahol a fellépés hatékonysága a jelenlegi jogi és tárgyi feltételrendszer mellett is fokozható.

2. A családon belüli erőszak büntetőjogi megítélése Magyarországon

Manapság rendkívül divatos dolog a családon belüli erőszak jelszavával különböző érdekek szerint csoportosítani bűnügyi statisztikai számokat azért, hogy valamilyen érdekből befolyásolják a közvéleményt és közvetve a politikai döntéshozókat is. Ám tudni kell, hogy bár a fogalom megnevezés viszonylag új (jogsabályi környezetben a 90-es évek vége felé jelent meg) a családi erőszaknak.

A hatályos magyar jogrendben nincs önálló törvényi szabályozása a családon belüli erőszak elleni fellépésnek, és nincs külön büntetőjogi tényállás sem a családon belüli erőszaknak. Egyáltalán ezen kérdéskör bevonulása a hazai jogtudatba a 90-es évek végére tehető, hiszen jogsabályi környezetben először egy 1997-es kormányhatározatban jelent meg.

Az Országgyűlés a *115/2003. (X.28.) országgyűlési határozatában* fogalmazta meg először a családon belüli erőszak, mint társadalmi probléma megelőzésének és kezelésének célkitűzését. Ez az országgyűlési határozat a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiáját tartalmazza, melynek keretében a jól körülhatárolható, rövid távú feladatokat kormányhatározati formában évente elfogadott ún. *cselekvési programok* jelölik ki. A Stratégia[15] elfogadásával megteremtődött a jogsabályi háttér egy nemzetközi mércével mérve is korszerű társadalmi bűnmegelőzési gyakorlat kialakításához és országos szintű működtetéséhez[16].

Az első határozott lépésnek a családon belüli erőszak megelőzésére és hatékony kezelésére irányuló, nemzeti stratégia kialakításáról rendelkező, 45/2003. (IV.16.) Országgyűlési határozat tekinthető, amely határozott irányt szabott a családon belüli erőszak elleni küzdelemnek. A családon belüli erőszak „jogi fogalmát” jelenleg az Országos Rendőr – főkapitányság 13/2003. (III.27.) számú intézkedése tartalmazza, amely szerint a családon belüli erőszak az egy háztartásban élő személyek, illetve hozzátartozók, a volt házastársak, élettársak, gyermekvédelmi intézményen nevelkedő kiskorúak között megvalósuló, vagy őket a felsorolt személyek cselekménye által érintő az intézkedésen felsorolt bűncselekmények és szabálysértések. Sajátosságként említhető az, hogy abban a közegben fordul elő, amely méltóságot, egyenlőséget, anyagi biztonságot, pszichikai támaszt, emocionális kötődést kellene, hogy jelentsen a család minden tagja számára^[17].

Megjegyzendő egyébként, hogy Európában sem egységes a szabályozás e téren, a különböző jogrendek természetesen különböző – nyilván az adott társadalomra szabott – jogi modellekkel kísérleteznek. Franciaországban, Lengyelországban vagy Portugáliában például a nemzeti büntetőtörvény sui generis bűncselekményként szabályozza a családi erőszakot, a Benelux államokban, Írországon és Németországban részben a családi erőszakkal foglalkozó önálló törvényekkel, részben pedig különböző törvények

koherenciájában kívánják a fellépést hatásosabbá, gyorsabbá tenni. A magyar modell ez utóbbi megoldáson alapul.

A tudományos gondolkodás habár időről - időre felveti az önálló (akár külön Btk. tényálláskénti, de legalább az értelmező rendelkezések között történő) szabályozás indokoltságát, az OKRI által e területen végzett kutatások tapasztalatai azonban nem támasztják alá az önálló büntetőjogi szabályozás szükségességét. A jelenlegi szabályozás ugyanis szankcionálja az összes e körbe tartozó magatartást, így egy önálló tényállás dogmatikai problémákat is eredményezhetne.

A családon belüli erőszakot megvalósító bűncselekmények és szabálysértések[\[18\]](#)

Bűncselekmények	Szabálysértések

1. Fizikai bántalmazás: - testi sértés - emberölés - öngyilkosságban közreműködés - magzatelhajtás - kényszerítés - személyi szabadság megsértése - kiskorú veszélyeztetése - emberrablás - emberkereskedelem - <i>kiskorú veszélyeztetés</i>	- becsületsértés - magánlaksértés - gyermekkel koldulás - veszélyes fenyegetés - távoltartó határozat szabályainak megsértése
2. Lelki bántalmazás: - zalklatás - rágalmazás - becsületsértés - magántitok megsértése - magántitok jogosulatlan megismerése	

- levéltitok megsértése
- lelkiismereti és vallásszabadság megsértése
- *kiskorú veszélyeztetése*

3. Szexuális bántalmazás

- erőszakos közöselés
- szemérem elleni erőszak
- megrontás
- vérfertőzés
- tiltott pornográf felvétellel

visszaélés

- szeméremsértés
- *kiskorú veszélyeztetése*

4. Pénzügyi zaklatás - tartás elmulasztása- zsarolás- önbíráskodás	
5. Elhanyagolás - gondozás elmulasztása- <i>kiskorú veszélyeztetése</i>	
6. Az megjelölt bűncselekményekkel összefüggő egyéb bűncselekmények - magánlaksértés- közúti veszélyeztetés- családi állás megváltoztatása - kiskorú elhelyezésének megváltoztatása- közveszélyokozás- terrorcselekmény	

- garázdaság- rongálás- visszaélés kábítószerrel- hamis tanúzásra felhívás- hatósági eljárás akadályozása	

A már említett országgyűlési határozat igényként említi még a családon belüli erőszak miatti büntetőeljárásokban a gyorsaság és soronkívüliség biztosítását, és erre a törvényi lehetőségek adottak is (pl. Be. 64/A. § „soron kívüli eljárás”), ám figyelembe kell venni azt, hogy a klasszikusan témába vágó bűncselekmények, például kiskorú veszélyeztetése, az erőszakos közöszülés, a szemérem elleni erőszak, stb., időigényes, szakértőkkel tüzdelt bizonyítást igényelnek, másrészt pedig e bűncselekmények esetében éppen a büntetési tétel és a bonyolult bizonyítás miatt szóba sem jöhetnek az eljárási törvény adta rendes gyorsítási lehetőségek (bírószak elé állítást, tárgyalás mellőzése). A büntetőeljárás során felvett bizonyítás szempontból lényeges a tanúvédelem lehetősége is.

Az büntető eljárási törvény tulajdonképpen biztosítja ezeket a lehetőségeket, amely nem más, mint, a

- zárt adatkezelés,
- zárt láncú távközlő hálózaton történő kihallgatás,
- személyi védelem,
- a kiskorú nyomozó bírói meghallgatása.

Az esetkörbe tartozó bűncselekmények tanúi azonban általában éppen a sértettek, vagy más potenciálisan sértett családtagok és bizony átlátszónak tűnik a védelem akkor, amikor ugyan a tárgyalóteremben vagy a kihallgató helyiségben nem lesz ott a terhelt, de este a vacsorakor a konyhában igen. Ezek a törvényi lehetőségek korlátozott esélyt biztosítanak az ún. másodlagos viktimizáció elkerülésére.

3. A családon belüli erőszak megelőzésének egy speciális eszköze – A távoltagek magyar szabályairól

A családon belüli erőszak kezelésének a jelenlegi hatályos magyar jogban nincsenek meg a megfelelő eszközei, habár voltak és vannak próbálkozások a probléma hatékony kezelése érdekében, amelyek a távoltartás jogintézményében testesülnek meg. A távoltartás intézményének magyarországi előzményei közé tartozik a 45/2003. (IV.16.) országgyűlési határozat, amely a családon belüli erőszak megelőzésére és hatékony kezelésére irányuló nemzeti stratégia kialakítását célozta meg. A T/9837. számú törvényjavaslat a családon belüli erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szól, amely nem más, mint a Hktv. elődje, valamint a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban Be.) módosításáról szóló 2006. évi LI. törvény[19], amely a távoltartásról rendelkezett.

3.1. A „büntetőjogi” távoltartás problematikája

A büntetőjog és a büntető eljárási jog is tartalmaz szabályokat a családon belüli erőszak megfékezése és megbüntetése érdekében. A jelenleg hatályos büntető anyagi jogi szabályozás több mint 20 olyan törvényi tényállást tartalmaz, amely a családon belül elkövethető jogsértéseket öleli fel. A kérdés fontosságát és aktualitását fokozza, hogy 2008. január 1 – től a büntető törvénykönyvbe (a továbbiakban Btk.) belekerült a zaklatás[20] tényállása,

amely megvalósulása esetén maga után vonhatja a távoltartás elrendelését akkor is, ha nincs szó családon belüli erőszakról.

A büntetőeljárásjogi értelemben vett távoltartásról[21] – mint látható – külön törvény nem született, azt a Be-t módosító 2006. évi LI. törvény emelte be a hatályos büntetőeljárásjogi szabályok közé. Ennek az a lényege, hogy egy családon belüli erőszak elleni kényszerintézkedésként van meghatározva, amelynek alapja a lakhelyelhagyási tilalom. Az időtartama 10 naptól 60 napig rendelhető el. A távoltartás elrendelésének azonban olyan szigorú törvényi feltételei vannak, amelyek valójában nemhogy megkönnyítenék, hanem inkább megnehezítik az azonnali „áldozatvédelmet”. A büntetőjogi értelemben vett távoltartásnak az a lényege, hogy korlátozva van a terhelt szabad mozgáshoz és a tartózkodási hely szabad megválasztásához való joga[22]. Ezzel a jogalkotó a lakhelyelhagyási tilalom alapulvételével határozza meg ezt a kényszerintézkedést, mint a családon belüli erőszak lehetséges megoldási eszközét.

A Be. szerinti távoltartás elrendelésének feltétele, hogy szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja áll fenn, de a terhelt előzetes letartóztatása nem szükséges, azonban tekintettel a bűncselekmény jellegére, a terheltnek a sértettel való viszonyára, valamint a terheltnek az eljárás előtt és az eljárás során tanúsított magatartására megalapozottan feltehető, hogy a lakókörnyezetében hagyása esetén a sértett

befolyásolásával vagy megfélemlítésével megnehezítené, vagy veszélyeztetné a bizonyítást, illetve a megkísérelt vagy előkészített bűncselekményt véghezvinné, vagy a sértett sérelmére újabb szabadságvesztéssel büntetendő cselekményt követne el[23]. A törvény további feltételként határozza meg azt, hogy a távoltartás elrendelésének magánindítvány előterjesztése előtt nincs helye[24]. Vagyis minden esetben magándívány előterjesztésének kell megelőznie a távoltartás elrendelését[25].

3.2. A magánindítvány ambivalens vonásai

Példaként vehetjük azt az esetet, amikor az erőszakos közösülés, szemérem elleni erőszak és a megrontás enyhébben minősülő eseteiben a Btk. 209. § a büntethetőséget magánindítványhoz köti. E rendelkezés abból a felismerésből ered, hogy ezek a cselekmények gyakran családon belül jelentkeznek és a sértett és a családi viszonyok kíméletéhez gyakran fontosabb érdek fűződik, mint az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez. A sértett ezekben az esetekben maga teheti meg formai követelmények nélküli nyilatkozatát az elkövető ismertté válásától számított 30 napon belül. Cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes áldozat esetén a törvényes képviselő vagy a gyámhatóság is jogosult erre.

Adott esetben ez a sértetti diszkréció pozitív is lehet, ha:

- az erőszak egyedi volt és a családtagok meg tudják oldani a problémát,
- ha a család szakértő segítséget kap a probléma megoldásához,
- így a másodlagos victimizációt adott esetben el tudja kerülni a sokszor gyerekkorú sértett.

Sok esetben azonban (véleményem szerint általában) negatív szerepet tölt be a büntetőeljárás megindítása lehetőségének sértetti kézreadása, mivel hozzájárul a cselekmény, illetve az elkövető rejtve maradásához azokban az esetekben, amikor a megfélemlített áldozat szégyelli magát, nem mer segítséget kérni sem a hatóságtól, sem szakemberektől.

A Be. módosítás nem alkotott új büntetőjogi tényállást a családon belüli erőszakról. A törvényhez kapcsolódó indokolás kifejtette, hogy „A hatályos jogban kimerítően és pontosan szerepelnek azok a törvényi tényállások, amelyekbe valamennyi családon belül elkövethető jogsértés beilleszthető”. A Be. keretében szabályozott - jelenleg is hatályban lévő - távoltartás tehát büntetőeljárásai kényszerintézkedés (az előzetes letartóztatás alternatívája). Célja, hogy „az eljárások elhúzódása mellett is megfelelő és gyors védelmi

eszközt biztosítson a sértett részére az eljárás jogerős befejezése előtt azzal, hogy a bizonyítási eljárás sikerét elősegíti.

Megemlítendő az is, hogy a családon belüli erőszakot leggyakrabban megtestesítő személy elleni bűncselekmények aránya a 2009. évhez képest – 23.914 bűncselekmény és az összбүнözés 6.1 % - a – emelkedett 2010 – ben (27.897 bűncselekmény, ami az összбүнözés 6.2 % - a. Emellett a házasság, család az ifjúág és a nem erkölcs elleni bűncselekmények száma is növekedő tendenciát mutatott a 2010 – es évben, ugyanis 2009. évhez képest 6582 – ről 6798 – ra emelkedett az e körben elkövetett bűncselekmények száma[26].

A továbbiakban felmerül a kérdés, hogy mennyire hatékony ez a szabályozás, és mennyire alkalmas az említett országgyűlési határozatban foglalt célok elérésére? A válasz sajnos nemleges. A Be – ben megfogalmazott távoltartás elrendelésének folyamata meglehetősen körülményes, lassú – a bántalmazott azonnali védelembe részesítése szempontjából -, és nem érvényesül kiemelt szempontként a bántalmazott családtagok életének, testi épségének és biztonságának védelme, és mindezek együtthatásaként nem eredményes, vagyis a családon belüli erőszak visszaszorítására nem alkalmas. Ezért is volt sürgősen megvalósítandó jogalkotói feladat az, hogy a családon belüli erőszak kezelésére megszülessen egy olyan jogszabály, amely segítségével a bántalmazott azonnali jogvédelemhez juthat. Az elmúlt több mint két év tapasztalata rávilágított arra, hogy a távoltartás ebben a formában nem

jelent igazi megoldást, mivel kizárólag olyan esetekben nyílik alkalmazására lehetőség, ha büntetőeljárás van folyamatban. Ugyanakkor még ezekben az esetekben sem biztosít azonnali beavatkozást a segítséget kérőknek, hiszen a kérelem és a döntés meghozatala között akár hat hónap is eltelhet. Azokra az esetekre pedig, ahol nem indult büntetőeljárás, nem nyújt megoldást.

4. Az ideiglenes megelőző és a megelőző távoltartásról

A büntetőeljárásbeli távoltartás hiányosságainak, mint egy joghézagnak a betöltése céljából került megalkotásra a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló 2009. évi LXXII. törvény (a továbbiakban Hketv.), amely 2009. október 1 – én lépett hatályba. Habár a Hketv – ben foglalt szabályok nem tisztán büntetőjogiak, a teljesség kedvéért mégis szükséges néhány gondolat erejéig szólni ennek a viszonylag új szabályozásnak a lényegéről és a jogalkalmazás során felmerülő hibáiról.

A Hktv. szabályozása kétirányú, ugyanis az ideiglenes megelőző távoltartás elrendelése egy tisztán közigazgatási eljárás keretében – a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban Kt.) alapján a Hktv. eltéréseinek figyelembevételével - zajlik a rendőrség hatáskörébe[27] rendelve, megelőző távoltartás, pedig a helyi bíróságok hatáskörébe rendelt nem peres eljárás, amely kérelemre, vagy a rendőrség kezdeményezésére (hivatalból) indulhat meg.

T Á V O L T A R T Á S

I D E I G L E N E S M E G E L Ő Z Ő

M E G E L Ő Z Ő

A rendőrség az ideiglenes megelőző távoltartást hivatalból (a helyszíni intézkedése során észlelt tények alapján), vagy (pl. a bántalmazott, illetve közeli hozzátartozója által tett) bejelentésre rendelheti el, ha az eset összes körülményéből, így különösen a bántalmazó és a bántalmazott által	A megelőző távoltartás elrendeléséről a bántalmazott életvitelszerű tartózkodási helye szerinti helyi bíróság nemperes eljárásban dönt. A megelőző távoltartás elrendelésére irányuló bírósági nemperes eljárás hivatalból a rendőrség kezdeményezésére, vagy a

előadott tényekből, a helyszínből, az erőszakra utaló jelekből a hozzátartozók közötti erőszak elkövetésére megalapozottan lehet következtetni. Az ideiglenes megelőző távoltartást a rendőrség 72 órára rendeli el akként, hogy a távoltartó határozatot haladéktalanul, a helyszínen köteles meghozni. A helyszínen először a bántalmazottat, majd a bántalmazót, és csak ezt követően a tanukat kell meghallgatnia úgy, hogy a másik befolyásától mentesen, zavartalanul tudja előadni a történeteket. A rendőrség az ideiglenes megelőző távoltartás elrendelésével egyidejűleg az arra illetékes helyi bíróságnál kezdeményezi a megelőző távoltartás elrendelését. Az ideiglenes megelőző távoltartást elrendelő határozatot a bántalmazóval és a	bántalmazott, illetve a bántalmazottnak közeli hozzátartozója kérelmére indul. Az eljárás során a bíróság a felek személyes meghallgatását legalább egyszer megkísérli azzal, hogy a hivatalból indult eljárásban a döntéshozatalnak nem akadály, ha a meghallgatáson személyesen egyik fél sem jelenik meg. Kérelemre indult eljárásban, ha a bántalmazott kérelmező távolmaradását alapos indokkal nem menti ki, a bíróság az eljárást megszünteti. Az eljárást hivatalból indult eljárás esetén a rendőrség által elrendelt ideiglenes megelőző távoltartás kezdő időpontjától számított három napon belül, kérelemre indult eljárás esetén a kérelem beérkezésétől számított három munkanapon belül le kell

bántalmazottal közölni kell, és azt részükre át kell adni, illetőleg a lehető legrövidebb úton kézbesíteni kell. A rendőrség a bántalmazott kérésére, illetve beleegyezésével a határozatot megküldi az illetékes családsegítő szolgálatnak, a gyermekjóléti szolgálatnak abban az esetben, ha a bántalmazott háztartásában kiskorú él. A rendőrség értesítése alapján a távollató határozat meghozatalát követő huszonnégy órán belül a családsegítő szolgálat és (együtt élő kiskorú hozzátartozó esetében) a gyermekjóléti szolgálat köteles a bántalmazottat és a bántalmazót felkeresni, és a kiskorút veszélyeztető helyzet megszüntetése érdekében intézkedni. A határozat ellen fellebbezésnek nincs helye, annak bírói felülvizsgálatára közigazgatási nem peres eljárásban kerül sor, mely a	folytatni. A megelőző távollatást a bíróság akkor rendeli el, ha az eset összes körülményéből (így különösen a bántalmazó és a bántalmazott által előadott tényekből, a hozzátartozók közötti erőszakra utaló jelekből) a hozzátartozók közötti erőszak elkövetésére megalapozottan lehet következtetni. A megelőző távollatást a bíróság legfeljebb harminc napra rendelheti el. A bíróság a határozatát a meghallgatás alkalmával közli a felekkel, azt nekik átadja. Ha a meghallgatáson a bántalmazó nem jelent meg, a bíróság a rendőrség útján intézkedik a kézbesítésről. Akivel szemben ideiglenes megelőző távollatást, illetve megelőző távollatást rendeltek el, a távollatás

határozat kézbesítésétől számított három napon belül kérhető a bántalmazott életvitelszerű tartózkodási helye szerinti helyi bíróság előtt. A kérelem benyújtásának a távoltartó határozat végrehajtására nincs halasztó hatálya. A bíróság a kérelemről annak beérkezésétől számított három munkanapon belül határoz akként, hogy a közigazgatási határozatot megváltoztathatja.	hatálya alatt köteles magát távol tartani a bántalmazottól, a bántalmazott életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlantól, a határozatban megjelölt más személytől, és köteles tartózkodni attól, hogy a bántalmazottal közvetlenül vagy közvetve érintkezésbe lépjen (ideértve a telefon, a levél vagy más egyéb módot is). Ha a bántalmazott az életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlant a bántalmazóval közösen használja, a bántalmazó akkor köteles magát távol tartani az ingatlantól, ha a bántalmazott az ingatlan használatára a szívésségi lakáshasználton kívül egyéb jogcímmel rendelkezik, vagy a bántalmazóval közös gyermekét neveli. Az ideiglenes megelőző

távoltartó határozat, illetve megelőző távoltartó határozat a bántalmazó fennálló tartási, valamint a bántalmazottal közösen használt **ingatlan fenntartására vonatkozó fizetési kötelezettségeit nem érinti.**

Az ideiglenes megelőző távoltartás, illetve a megelőző távoltartás hatálya alatt álló személy **szülői felügyeleti joga szünetel.**

4.1. Alkotmányossági aggályok a Hktv. egyes rendelkezéseivel kapcsolatosan

Az Alkotmánybíróság (a továbbiakban AB) 2009. május 5-én kihirdette a köztársasági elnök indítványa alapján megtárgyalt, a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló, az Országgyűlés 2008. december 15-ei ülésnapján elfogadott törvény alkotmányellenességének előzetes vizsgálata tárgyában hozott határozatát[28].

Az AB az 53/2009. (V. 6.) számú határozatában megállapította, hogy a családon belüli erőszak felszámolása érdekében alkotmányossági szempontból elfogadható lehet a távoltartás jogintézményének a büntetőjog körén kívül történő bevezetése. E körben a távoltartás alkalmazását szükségessé teheti az áldozatok testi-lelki épségének, méltóságának védelme. A törvény értelmében a bántalmazót ideiglenes megelőző távoltartás címén a rendőrség 72 órára, illetve megelőző távoltartás során a bíróság 30 napra az ingatlan elhagyására kötelezheti.

Az AB ugyanakkor azt is megállapította, hogy a távoltartás alapjogokat - az érintett személyi szabadságát, mozgás és tartózkodási hely megválasztásának szabadságát -, korlátozza, ezért a jogintézmény bevezetéséhez garanciális szabályok egyidejű megléte szükséges. Az AB szerint az előzetes normakontrollra megküldött törvény az erőszak fogalmát oly módon határozta

meg, hogy az abban foglalt magatartások egy részével nincs arányban a törvény által lehetővé tett rendőrségi és bírósági fellépés (például méltóságot vagy szexuális önrendelkezést sért- mulasztás esetén). Az AB szerint az alapjog korlátozásra irányuló részben tág, részben értelmezhetetlen norma elfogadhatatlan.

Az AB alkotmányellenességet állapított meg a törvény hozzátartozó fogalma tekintetében is. A törvény hozzátartozónak minősíti az együttélés nélkül bensőséges kapcsolatban álló személyt e kapcsolat fennállása alatt és után is, s ezzel az alapjogkorlátozás lehetőségét (a saját lakástól való távoltagest) aránytalanul szélesre tárta, lehetőséget teremtve a visszaélészerű alkalmazásra. Az AB ebben a döntésében is hangsúlyozta, hogy az alapjogokat korlátozó normák esetén a korlátozás alapjául szolgáló magatartások pontos leírása, a norma tartalmi egyértelműsége nemcsak a jogbiztonságból, hanem az alapjogok korlátozására irányadó alkotmányi rendelkezésből is következik[29].

4.2. Néhány megállapítás a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltagestről szóló 2009. évi LXXII. törvényről jogalkalmazói nézőpontból

Az alábbi értékelés során elsősorban a törvényben fellelhető és az általam hibának vagy hiányosságnak vélt kérdéses pontok kerülnek megjelölésre,

melyek alapjául a törvény figyelmes áttanulmányozása, a munkám során felmerülő ügyek tanulsága, valamint a természetes jogérzésem szolgál.

A megfigyelt hiányosságok a következők:

Az értelmező rendelkezések körében megfogalmazott 1. §. (5) bekezdésben megjelölt hozzátartozók köréhez kapcsolódik. A törvény a Polgári Törvénykönyv hozzátartozó fogalmát^[30] veszi alapul, a volt házastárs, a volt bejegyzett élettárs, a gondnok, gondnokolt, a gyám és a gyámolt kiegészítésével. Azonban egy szót sem ejt a volt „nem bejegyzett” élettársról, mint lehetséges „bántalmazói köről”. Véleményem szerint indokolt lenne a volt élettársat is belefoglalni a törvény ezen rendelkezésében, ugyanis – feltételezésem szerint – több bejegyzés nélküli élettársi kapcsolat létezik, mint bejegyzett^[31] (azonos neműek életközössége), és az élettársi kapcsolat bármilyen okból történő megszakadása után a volt élettárs – e minőségében – ugyanúgy megvalósíthat bántalmazó cselekményt, ezért nem tartom indokoltnak a volt élettárs kizárását a bántalmazói körből. Emellett azonban a Hktv. kommentárja^[32] mégis csak „szimplán” élettársakat említ, amelynek értelmezése szerint a élettársi kapcsolatban élőkre is kiterjed a törvény hatálya. Ezzel a jogalkotó ellentmond önmagának, mivel ellentétes szabályozás és jogértelmezés található meg ezzel a kitéttel a törvényben. A hozzátartozó kör további kibővítést igényel a „tágabb értelmű családi kapcsolatok” vonatkozásában is. Gondoljunk arra, amikor több generáció él egy háztartásban, ahol nem felétlenül csak a Hktv. által

meghatározott személyek lehetnek a bántalmazók és bántalmazottak. Mindenképpen gondolnia kellett volna a jogalkotónak arra a helyzetre – amely véleményem szerint nem egy speciális helyzet, viszonylag gyakran előfordul -, amikor após, anyós, sógor, sógornő, vő, meny, nagynénj, nagybáty, keresztszülők és unokatestvérek között következik be az erőszakos magatartás.

A munkám során számos olyan esettel találkoztam, amikor az ideiglenes megelőző távoltartó határozat hatálya nem terjedt ki olyan személyekre, akiket - az ügy körülményeit mérlegelve és az iratok alapján - bántalmazottnak kellett volna minősíteni.

Egy konkrét példa a probléma illusztrálására:

Egy Hajdú-Bihar megyében megtalálható rendőrkapitányság meghozta az ideiglenes távoltartó határozatot, amely megállapította, hogy a bántalmazás házastársak (férj, mint bántalmazó, a feleség, mint bántalmazott) között valósult meg. Az ügyben tanúként lett meghallgatva a bántalmazott és a bántalmazó közös kiskorú gyermeke. A határozat rendelkező része kimondta, hogy a bántalmazó köteles a határozat közlésétől számított 72 óra időtartamra a bántalmazottól magát távol tartani. A megállapított tényállás szerint ugyanis a bántalmazó a bántalmazottat közös lakásukban ittas állapotban megfenyegette, és oly módon bántalmazta, hogy fojtogatta és megütötte. A bántalmazott és közös kiskorú gyermekük - mint tanú - egybehangzóan nyilatkozatot tettek a

tényállás feltárása vonatkozásában. A kitérő járőr a bántalmazót előállította, viszont a helyszínen meghallgatni nem tudta, mivel a bántalmazó nem kívánt nyilatkozni. Az ügyben keletkezett iratokból kiderült, hogy a bántalmazott a férje ellen magánindítványt terjesztett elő könnyű testi sértés és zaklatás bűncselekménye miatt. A bántalmazott vonatkozásában orvosi látletet is készült, amely szerint külsérelmi nyom keletkezése nem volt megállapítható. Az ügyben tanúként meghallgatott közös kiskorú gyermek vonatkozásában a Gyermekjóléti Szolgálat jelzéséből az derült ki, hogy a szolgálattal való együttműködés keretében történő megbeszélés során a szülők között feszült volt a légkör és a hangulat, valamint másnap a gyermek iskolájából is jelzés érkezett, hogy érzékelhető a szülők közötti mély konfliktus és rendkívüli indulatok egymásnak feszülése a gyermek viselkedésén keresztül. A szolgálat szerint a gyermek érdekében a védelembe vétel indokolt lenne, és az iskolában felvetődött a kollégiumi elhelyezés lehetősége megoldásként. Ezek a tények azt bizonyítják, hogy a gyermek érzelmi - lelki életére és fejlődésére komoly negatív hatásokat gyakorolt a szülők közötti ellentét. A rendőrkapitányság ideiglenes megelőző távoltartást elrendelő határozatában kizárólag a feleséget tüntette fel bántalmazottként, holott indokolt lett volna az ideiglenes megelőző távoltartás hatályát a közös kiskorú gyermek vonatkozásában is elrendelni, nem csupán tanúként meghallgatni. A Hktv. 1. §. (1) bekezdésének a) pontja alapján hozzátartozók közötti erőszaknak minősül a bántalmazó által a bántalmazott sérelmére megvalósított, a méltóságot, az életét, a szexuális önrendelkezéshez

való jogot, továbbá *a testi és lelki egészséget súlyosan és közvetlenül veszélyeztető tevékenység*. A Hketv. 1. §. (2) bekezdése szerint bántalmazottnak minősül *az a hozzátartozó, akinek a sérelmére a hozzátartozók közötti erőszakot megvalósítják*.

Jelen ügyben tehát a közös kiskorú gyermeket is bántalmazottnak kell tekinteni, mivel a Hketv. fent megjelölt rendelkezései szerint vele szemben is megvalósult a hozzátartozók közötti erőszak „lelki egészséget súlyosan és közvetlenül veszélyeztető” módon, amelyet az ügyben keletkezett iratok is alátámasztanak.

A fentiekben ismertetett csekélyebb súlyú törvénysértés miatt a Magyar Köztársaság ügyészségéről szóló 1972. évi V. (a továbbiakban Ütv.) 27. §. (3) bekezdése alapján *jelzés* (más néven *szignalizáció*[\[33\]](#)) benyújtása vált indokolttá – mint ügyészi törvényességi felügyeleti intézkedés - az ideiglenes megelőző távoltartó határozatot meghozó szerv vezetője felé azzal, hogy a jövőben, ha a rendelkezésre álló iratokból a Hketv. 1. §. (1) bekezdés a) pontjában foglalt rendelkezések alapján a hozzátartozók közötti erőszak a lelki egészséget súlyosan veszélyeztető tevékenységgel valósul meg, akkor a sérelmet szenvedő fél bántalmazói minőségét állapítsák meg, és rá is terjesszék ki az ideiglenes megelőző távoltartás hatályát.

Indokoltnak tartanék az értelmező rendelkezések körébe beemelni egy olyan részt, amely pontosítja az egyes „bántalmazási módok” közötti

különbséget, és felállítani egy olyan felsorolást a bántalmazásokról, amellyel az egyes bántalmazó cselekmények „súlyossági fokozatai” is világosan megállapíthatók. Ezt a tényállás tisztázása érdekében tartanám fontosnak, mivel a törvény jelenleg igen tágan, elnagyoltan tartalmazza a hozzátartozók közötti erőszakot megvalósító cselekményeket^[34]. Ez egyes álláspontok szerint nem lenne szerencsés a túlszabályozás veszélye miatt, azonban mégis egy „kapaszkodót” nyújthatna a jogalkalmazók számára (például amikor a rendőrségnek a bántalmazás helyszínén meg kell jelölni az ideiglenes megelőző távoltartó határozatban a bántalmazás módját). Kétségtelen, hogy a módszer csak akkor lenne helyesen alkalmazható, ha a tényállást „felderítő” hatóság számára minden olyan szükséges és az eset pontos megítélése szempontjából releváns adat és bizonyíték a rendelkezésére állna, amely lehetővé tenné a bántalmazás típusának pontos megállapítását. Ezt a megoldást olyan szempontból is érdemes lenne a szabályozás részévé tenni, hogy az egyes bántalmazási fokozatokhoz más és más időtartamú ideiglenes megelőző távoltartás vagy megelőző távoltartás elrendelése kapcsolódhatna. Ennek fontosságát azzal is indokolni tudom, hogy – álláspontom szerint – az ideiglenes megelőző távoltartás maximum 72 órára, azaz 3 napra való elrendelése és a megelőző távoltartás maximum 30 napra való elrendelése nem alkalmas a jogalkotó által megjelölt cél eléréséhez. A különböző fokú és hatású bántalmazások a jelenlegi szabályozással abszolút nincsenek megkülönböztetve, holott fontos lenne a súlyosság szerinti kategorizálással ahhoz kapcsolódóan

hosszabb idejű távoltageást elrendelni. Ez azt eredményezhetné, hogy pl. egy kevésbé súlyosnak minősíthető bántalmazási cselekmény hatására kevesebb időre szóló távoltageás elrendelése válna indokolttá, mint egy súlyosabbnak minősülő magatartással elkövetett bántalmazás vonatkozásában. Ez a megkülönböztetés jobban szolgálná a bántalmazottak védelmét.

Az előző ponthoz szorosan kapcsolódik az az észrevételem, hogy a törvény csak a „közvetlenül veszélyeztető” cselekményeket sorolja az erőszakot megvalósító magatartások közé. Tegyük fel, hogy a bántalmazó folyamatosan és közvetett veszélyt előidéző módon pl. pszichológiai eszközökkel tartja rettegésben a hozzátartozóját, vagy kifejezetten rossz hatással van a hozzátartozó körbe tartozó és bántalmazóval kapcsolatban lévő gyermekek érzelmi és lelki fejlődésére stb. Az igaz, hogy nem közvetlenül megvalósuló bántalmazás, azonban a bántalmazottban hosszabb idő elteltével előidézhet olyan negatív hatásokat, amelyek miatt indokolt lehetne a távoltageás elrendelése.

A következő észrevétel a megelőzésre szolgáló intézményrendszerhez kapcsolódik. A törvény szintén pontatlanul fogalmaz, mikor az erőszak veszélyének észlelésekor a 2. §. (1) bekezdésében felsorolt szervekre [\[35\]](#) ró pusztán egy jelzési kötelezettséget a családvédelmi koordinációért felelős szerv felé. A bántalmazottak védelmét sokkal jobban szolgálná egy olyan megoldás, mely szerint ha ezek a szervek a bántalmazás reális, közvetlen

bekövetkezésének lehetőségét - amely egy külvilágban is megnyilvánuló okfolyamat eredménye - észlelik, és az eset összes körülményét mérlegelve indokoltnak tartják (főleg ha kiskorú gyermekek is érintettek), az ideiglenes megelőző távoltartás elrendelésére vonatkozó közvetlen és kifejezett kezdeményezéssel élhetnek a rendőrség felé. Ehhez kapcsolódóan szintén pontosítani kellene, hogy melyek azok a konkrét esetkörök, amikor e szervek ilyen kezdeményezéssel élhetnek. A rendőrség ennek hatására egy olyan időpontban, mikor a feltételezett bántalmazó és bántalmazott is ott tartózkodik, a helyszínre érkezve „szemlét” tartana, közvetlen észlelés folytán meggyőződhetne az érintettek személyi körülményeiről, és ha a körülményekből az elrendelés indokoltsága következik, elrendeli az ideiglenes megelőző távoltartást. A 72 órás időtartam leteltét követően a családvédelmi szerv köteles lenne személyesen meghallgatni a bántalmazót és a bántalmazottat, valamint folyamatosan figyelemmel kellene kísérni a személyes viszonyaikat az esetleges újbóli bántalmazás elkerülése céljából. Emellett ha a felsorolt szervek közvetett és távoli veszélyt észlel, akkor jelezzék a családvédelmi koordinációs szervnek, amely megteszi a szükséges megelőző intézkedéseket.

Az ideiglenes megelőző és a megelőző távoltartás általános szabályaihoz kapcsolódóan az 5. §. (4) bekezdésében foglalt tartási szerződés vonatkozásában is felfedezhető egy jogalkotási deficit álláspontom szerint. A jogszabály azt mondja, hogy szerződés vagy jogszabály alapján fennálló tartási szerződésből

eredő kötelezettségeket az ideiglenes megelőző távoltartó és a megelőző távoltartó határozat nem érinti. A Hktv. ezen rendelkezése a következők miatt lehet problémás. A Ptk. 586 §. (1) bekezdésének I. fordulata szerint tartási szerződés alapján az egyik fél köteles a másik felet megfelelően tartani. A Ptk. 586. §. (3) bekezdése pedig megállapítja, hogy a tartási kötelezettség a jogosult gondozására (étkeztetés, tisztán tartás, ruházkodás stb.), gyógyíttatására, az ápolásra és eltemettetésre is kiterjed. Ezek általában jogok és kötelezettségek, meghatározott személyhez kapcsolódnak, és általában maga után vonják a személyes ellátást, tehát személyhez tapadó jogok. Az EBH1999. 97. is támasztja alá: *„a tartási szerződés bizalmi jellegére tekintettel a szolgáltatás nyújtása, illetőleg igénylése személyhez kötött, a jogosult azt, ami neki jár, a szerződés szerint csak maga igényelheti, és a kötelezett is személyesen tartozik azt teljesíteni, az eltartott nem köteles azt mástól elfogadni.”* Ezekből a rendelkezésekből logikusan az következik, hogy az eltartott és az eltartó a tartási szerződésben foglaltak teljesítése céljából személyesen és közvetlenül kénytelenek egymással érintkezni. Hktv. megjelölt rendelkezése a távoltartó határozat ellenére is lehetőséget nyújt a tartási szerződésből eredő kötelezettségek teljesítésére. A jogalkotó szándék világos, azonban nem kellően átgondolt. A jogalkotó a Hktv. említett rendelkezésével azt akarta biztosítani, hogy az eltartott – mint a tartási szerződés jogosultja – a polgári jog szabályai alapján megkapja azt a szolgáltatást, amely őt a szerződés alapján megilleti. Azonban ha van egy ideiglenes megelőző távoltartó vagy távoltartó határozat az

eltartott és eltartó vonatkozásában, a Hketv. alapvető célja sérül, ugyanis a kérdéses rendelkezés kizárja a távoltartás lehetőségét, amely azért lett elrendelve, mert az eltartott és az eltartó között olyan hozzátartozók közötti erőszaknak minősülő magatartás valósult meg, amely lehetővé tette a távoltartás elrendelését. Tipikusabb eset lehet az, amikor az eltartott a bántalmazott és az eltartó a bántalmazó, de semmi sem zárja ki annak lehetőségét, hogy az eltartó legyen az eltartott által bántalmazva. Ez a körülmény a tartási szerződésből eredő jogok és kötelezettségek szempontjából nem rendelkezik jogi relevanciával.

Indokoltnak tartanám annak pontos megjelölését, hogy a rendőrség által elrendelt 72 órára szóló ideiglenes távoltartás mikortól lesz hatályos. A Hketv. 6. §. (4) bekezdése csak annyit mond, hogy a rendőrség 72 órára rendeli el. A 9. §. (1) bekezdése a határozat közlését szabályozza, mely szerint a bántalmazóval és a bántalmazottal is közölni kell, és azt részükre át kell adni. Feltételezem, hogy a jogalkotó itt a helyszínen való átadásra gondol. A törvény azt is kimondja, hogy rövid úton kézbesíteni kell, ha nem lehetséges az átadás és ha nincs megjelölt cím, a rendőrségen vehető át a határozat. A Hketv. 6. §. (2) bekezdése [\[36\]](#) felsorolja azokat az eseteket, amikor és ami alapján a rendőrség elrendeli az ideiglenes megelőző távoltartást. Ezt kiegészíti a (3) bekezdés, mely szerint a rendőrség akkor rendeli el, „ha az eset összes körülményéből, így különösen a bántalmazó és a bántalmazott által előadott tényekből, a hozzátartozók közötti

erőszak helyszínéből, a hozzátartozók közötti erőszakra utaló jelekből, a bántalmazó és a bántalmazott magatartásából és egymáshoz való viszonyából a hozzátartozók közötti erőszak elkövetésére megalapozottan lehet következtetni.”

Tehát a rendőrségnek az elrendeléskor szükségszerűen közvetlen kapcsolatba kell lépnie az érintettekkel vagy az érintettek egyikével, mivel a határozat számukra így lesz átadható. Tegyük fel, hogy pl. a bántalmazó nincs a helyszínen, és az elrendelés az ő meghallgatása nélkül is indokolt. Honnan fogja tudni a bántalmazó, hogy vele szemben született egy ilyen határozat, ha nincs megjelölt címe? A törvény szerint ekkor a határozatot a meghozatalát követő harmadik napon közöltnek kell tekinteni[37]. De mivel 72 órára szól, a harmadik nap elteltét követően már hatályát veszti a határozat, feltéve, hogy a meghozatalától állnak be a törvényben megjelölt joghatások. A rövid törvényi határidők és a jogintézmény célja alapján feltételezhető, hogy a határozat meghozatalával állnak be a joghatások. Kívánatos lenne az, hogy a jogalkotó pontosan meghatározza azt, hogy ténylegesen honnantól állnak be azok a joghatások, amit az elrendelő határozat testesít meg. Álláspontom szerint ez a pontatlanság veszélyezteti a jogbiztonság és egyben a jogállamiság alkotmányos követelményét.

Az ideiglenes megelőző távoltartás kérdésköréhez kapcsolódik az is, hogy a Hktv. azzal szankcionálja az ideiglenes megelőző távoltartó határozatban foglaltak megszegését[38], valamint az eljárás alaptalan kezdeményezését[39],

hogy a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény (a továbbiakban Sztv.) különös része szabálysértéssé nyilvánította ezeket a magtartásokat. Véleményem szerint ezen túlmenően is lehetne „szankcionálni” a bántalmazót, méghozzá úgy, hogy ha megszegi a határozatban foglaltakat, tehát nem tesz eleget az ideiglenes távoltartást elrendelő határozat rendelkezéseinek, akkor a szabálysértés elkövetésének pillanatában – ipso iure – hosszabbodjon meg a 72 órából hátralévő idő még 72 órával. (pl. 1 nap elteltével szegi meg a határozat rendelkezéseit, így innentől számított 72 órával hosszabbodjon meg, tehát az ideiglenes megelőző távoltartás ebben az esetben 5 nap lenne.) Emellett a szabálysértési alakzatok kapcsán felmerül a kérdés, hogy a megbírságolt, a szabálysértést elkövető személy hogyan és miből fizetné ki a bírság összegét. Álláspontom szerint nem a legszerencsésebb megoldás a pénzbírság kiszabása, ugyanis vélhető, hogy ez az összeg a családi költségvetést fogja megterhelni. Érdeemes lenne másféle pl. személyi szabadságot elvonó vagy korlátozó büntetést vagy intézkedést alkalmazni a határozatot megszegő elkövetővel szemben. Aki a megelőző távoltartás alaptalan kezdeményezésével követ el szabálysértést, azzal szemben elégséges lenne a figyelmeztetés^[40] – mint szabálysértési intézkedés – alkalmazása, ugyanis ez a cselekmény nem olyan tárgyi súlyú, mint az ideiglenes távoltartó határozat megszegése.

A bíróság által elrendelt megelőző távoltartás vonatkozásában is felmerülnek kérdések. A Hketv. 13. §.(5) bekezdése rendelkezik az ügyészi

fellépés[41] lehetőségéről anélkül, hogy a fellépés lehetőségének akármilyen feltételét meghatározza. Az ügyész egyértelműen a bántalmazott fél érdekei védelme céljából lépne fel, de kérdés, hogy ez mikor lehet indokolt. Mivel egy polgári nem peres eljárásról van szó, amelynek a háttérjogszabálya a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban Pp.) az eljárás során figyelemmel kell lenni azok szabályaira. Az ügyészi fellépés lehetőségénél kiemelendő szempont az, hogy a felek rendelkezési jogát tiszteletben tartva kell eljárni, amelyet a Pp. 9. § (1) bekezdése fogalmaz meg. A Pp. tehát nem engedi meg az ügyész általános fellépési lehetőségét az 1/1994. AB határozat óta. A Pp. egy olyan esetkört állapít meg, amikor az ügyész felléphet. Ez az az eset, amikor a per folyamán a jogosult a jogainak védelmére egyéb okból nem képes. Ezzel szemben külön jogszabály rendelkezhet az ügyészi fellépés lehetőségéről meghatározott feltételek mellett. A hatályos magyar jogban a Hktv. az a törvény, amely mindenféle korlátozás nélkül biztosítja az ügyészi fellépést, azonban arra vonatkozóan semmilyen feltételrendszert nem határoz meg, ami konkretizálhatná az ügyészi fellépés lehetőségét. Indokolt lenne kötelezővé tenni az ügyészi fellépést azokban az esetekben, amikor pl. kiskorú gyermek a bántalmazott, a bántalmazott egészségügyi állapota indokolja vagy mikor többször – legalább kétszer - került már sor ideiglenes megelőző vagy megelőző távoltartásra. A fellépést pedig lehetőségként kellene meghagyni az összes többi esetben.

A megelőző távoltartás bírósági elrendelésénél a Hktv. 15. §. (1) bekezdése egy ún. kötelezettséget ró a bíróságra, mely szerint a bíróság köteles az eljárása során a felek személyes meghallgatását legalább egyszer megkísérelni. Kérdés az, hogy hogyan? A megkísérlés alatt meglátásom szerint az idézést kell érteni, azonban a Hktv. más szabályt nem állapít meg a fent említetten kívül. A Pp. szerint az idézés egy olyan eljárási cselekmény, amely kötelezi a megidézetteket a meghatározott eljárási cselekményen való részvételre. Igaz a Hktv. arra vonatkozólag tartalmaz különleges szabályokat, hogyha a kérelmező valamint a bántalmazó nem jelenik meg, a mulasztásuk milyen jogkövetkezményekkel járnak. Ezt csak a kérelemre indult eljárásnál állapítja meg, a hivatalból – vagyis a rendőrség kezdeményezésére – indult eljárásra ez nem vonatkozik a törvény szövege alapján. Igazából nem lehet tudni, hogy a jogalkotó milyen megfontolásból felejtkezett meg a hivatalból kezdeményezett bírósági eljárásról. Visszatérve az idézés problémájára, arról a törvény hallgat, hogy a személyes meghallgatásra idézés közlése (szabályszerű kézbesítés alapján) és a meghallgatásra kitűzött időpont között mennyi időnek lehet eltelnie. A polgári eljárásjogi dogmatika ezt az időintervallumot ún. „tárgyalási időköz” – nek nevezi, amelynek azért van jelentősége, hogy a felek fel tudjanak készülni az adott eljárási cselekményre (tárgyalás, személyes meghallgatás). A megelőző távoltartás elrendelése vagy el nem rendelése céljából tartott személyes meghallgatás vonatkozásában indokolt lenne egy viszonylag rövid, 1-2 napos tárgyalási időköz a törvényben megjelölni. Ezzel

biztosítva lenne a Pp. 2. § (1) bekezdésében megfogalmazott követelmény, azaz a tisztességes eljárás követelménye: „A bíróságnak az a feladata, hogy – összhangban az 1. § - ban foglaltakkal - a feleknek a jogvita elbírálásához, az eljárás tisztességes lefolytatásához és ésszerű időn belül történő befejezéséhez való jogát érvényesítse.” A felek személyes meghallgatásának kérdéséhez még az is hozzátartozik, hogy indokolt lenne a bíróság részére kötelezővé tenni a személyes meghallgatás lefolytatását, ugyanis ahhoz, hogy megfelelő döntést lehessen hozni a megelőző távoltartás elrendeléséről, szükséges feltárni a felek személyes körülményeit. Ennek megfelelő színtere lehet egy személyes meghallgatás, mivel a bíróság sok mindent le tud szűrni egy ilyen meghallgatáson elmondottakból és a felek meghallgatáson való viselkedéséből, ugyanis csupán iratok alapján nem lehet helyes bírói döntést hozni egy ilyen „személyes jellegű” kérdésben.

A bíróság által elrendelhető megelőző távoltartás a Hketv. 16. § (2) bekezdése alapján legfeljebb, vagyis maximum 30 nap lehet. Azonban ha a bíróság kevesebb időre rendeli el pl. 15 napra, és a felek egyike a Pp. megfelelő szabályai szerint fellebbezéssel él, és a 15 napos fellebbezési határidő lejártá előtti napon nyújtja be a fellebbezését, mire elbírálásra kerülne a perorvoslata, addigra a 15 napos megelőző távoltartás is hatályát veszti, tehát a fellebbezés is okafogyottá válik. A Hketv. ezen szabálya az alkotmányban lefektetett jogorvoslati jogot sértheti. Ennek elkerülése végett megoldás lehetne az, hogy a

bíróság által elrendelt megelőző távoltartásnál egy minimum és egy maximum időtartamot kellene meghatározni, ami lehetőséget nyújtana arra, hogy a felek a megadott határidőn belül élhessenek jogorvoslati jogukkal. (pl. egy minimum 30 napos távoltartás törvényi megállapítás lenne indokolt, a maximum határ pedig 60 nap, aminek megállapítása az elkövetett bántalmazás súlyához igazodna.)

4.3. Tapasztalatok Hajdú – Bihar Megyei Főügyészség[\[42\]](#) ideiglenes megelőző és megelőző távoltartás alkalmazása során kialakult gyakorlatában

A Hktv. kétséget kizáróan a jogalkotónak egy „nagy melléfogása”, ugyanis ha megfelelő szakértelemmel és odafigyeléssel alkották volna meg szabályait, ennyi jogalkalmazási deficit nem lenne jelen a szabályozásban. A törvény hibás volta igazából a jogalkalmazók dolgát nehezíti meg, mivel a konkrét ügyek kapcsán kerülnek elő olyan kérdések, amelyek nem egyszer komolyan jogértelmezési gondot okoznak, ez pedig akadályozza a sikeres és eredményes eljárást.

Emellett az állampolgárok körében „elterjedt” a távoltartás magyar jogrendszerben való léte, így igen gyakran fordulnak elő olyan esetek, amikor igazából nem kell alkalmazni a Hktv – t. Másképpen fogalmazva, mindenféle magánéleti problémával fordulnak a bírósághoz - akár a másik fél iránti

haragból, érdekellentétek miatt – ezzel a távoltartás intézményét indokolatlanul használva. Gondolok itt arra a tipikus példára, amikor házassági vagyonszétosztás megosztása a központi kérdés, és valamelyik fél abból a célból nyújt be távoltartás iránti kérelmet a bírósághoz, hogy a házastársát távolítsák el a közös ingatlanból, holott erőszakos cselekmény nem is történt. A másik példa az, amikor hangos szóváltás, nézeteltérés van a felek között, mégis benyújtja az egyik a kérelmet úgy, hogy erőszakos magatartás nem valósult meg. Az ideiglenes megelőző és a megelőző távoltartás nem ezt a célt szolgálja, mivel kifejezetten azért alkották meg, hogy a családjukat „terrorban tartó”, közeli hozzátartozókat tetteleg bántalmazó személyeket a lehető leggyorsabban távolítsák el az általa veszélyeztetett bántalmazottaktól. Éppen a visszaélésszerű esetek miatt a bíróságok is nehéz helyzetben vannak, ugyanis ha egy ilyen kérelem beérkezik, azt iktatni kell, és a tényállás pontos feltárásához szükséges a felek személyes meghallgatása. Ez perökonómiai szempontból többletköltséget és „időpazarlást” jelent a bíróságok számára.

Sajnos az a tendencia is elindult, hogy az ügyfelek (felek) kifejezetten azért szeretnék a távoltartást, mert az eljárás rendkívül gyors, és a bíróság azonnal elrendeli a maximum 30 napra szóló megelőző távoltartást. Nagyon leegyszerűsítve ez az az eset, amikor a kérelmező a másik felet valamiért el akarja távolítani a közös lakásból. Sokan kifejezetten érdeklőnek a bíróságokon aziránt, hogy „melyik az az eljárás, ahol nem kell sokat várni, a bíróság azonnal

dönt, hogy eltávolítsák az adott személyt”. Véleményem szerint ez nem más, mint az eljárási jogokkal való visszaélés. Ez a helyzet meglehetősen aggasztó és a tapasztalatok szerint egyre több indokolatlanul kezdeményezett távoltartással fogunk találkozni.

Hajdú – Bihar megye területén a 2010 – es évben viszonylag sok eljárás indult, amelynek nagyobb része a hivatalból indított eljárások közé tartozik, azaz a rendőrség kezdeményezésére történt a megelőző távoltartásról való bírósági döntés.

A tárgyalásokon való ügyészi személyes részvétel ritkán volt mellőzhető, mivel az ügyek jellege, a bizonyítás felvételénél való személyes jelenlét és közreműködés szükségessége igényelte, ugyanis az előzményi rendőrségi iratok és a kérelmek tartalma sok esetben nem adott megfelelő alapot a tényállás helyes megállapítására, így az ügyészi indítvány felelősségteljes és megalapozott megtételére. A személyes meghallgatásokon való részvétel vonatkozásában meg kell említeni azt a tényt, hogy ezen meghallgatásokon való jelenlét komoly munkaszervezési problémát jelentett az ügyészség számára. Ennek az az oka, hogy igen rövidek az eljárási határidő, továbbá az, hogy a megyében a magánjogi tevékenységet kizárólag a viszonylag alacsony ügyészi létszámú főügyészség végezi, ugyanakkor az említett személyes meghallgatásokat a helyi bíróságok folytatják le.

A 2010. év volt az első egész év, amikor a Hketv. alkalmazásra került és az ügyészség ezen időszak alatt törekedett mind a bírósági, mind az azt megelőző rendőrségi eljárások törvényességének biztosítása érdekében a lehető leghatékonyabb jogalkalmazási gyakorlatot kialakítani.

A helyi bíróságok 2010 - ben 142 esetben küldtek értesítést a főügyészségnek a megelőző távoltartási eljárások megindításáról, ami a teljes magánjogi ügyérkezés 17 % - át tette ki. Ezen eljárások több, mint a felében jelentette be az ügyészség fellépését és ezek közül 49 esetben jelen volt jelen a személyes meghallgatásokon.

A Hajdú – Bihar Megyei Főügyészség kialakult gyakorlata szerint a következő esetekben került sor az ügyészi fellépés bejelentésére:

- Rendszeresen ismétlődő erőszakos cselekményekre utaltak jelek (pl. amikor a bántalmazó közvetlen környezetét állandó félelemben, rettegésben tartotta);
- Az iratokból megállapíthatóan a bántalmazás kiskorú személy, vagy idős, magatehetetlen, kiszolgáltatott helyzetben lévő személy ellen irányult;
- A tényállás bonyolult, nehéz jogi megítélésű volt, vagy ezzel szemben, a nemperes eljárást ideiglenes megelőző távoltartásra irányuló rendőrségi eljárás előzte meg, ahol a tényállást nem derítették fel kellőképpen.

Az ügyészség álláspontja szerint a 78 esetnél több fellépés is indokolt lett volna, azonban sokszor az értesítést a személyes meghallgatási időpontot közvetlenül megelőzően kapta meg a szervezet. Emellett technikai akadály volt a „vidéki” bíróságon való megjelenésnek, vagy közel egy időben több helyi bíróságon is kitűztek különböző ügyekben meghallgatási időpontokat, így az alacsony ügyészi létszámra tekintettel valamennyi helyszínen való megjelenés nem volt lehetséges. Ugyanakkor a rendelkezésre álló iratok alapján megalapozott, érdemi írásbeli indítványt nem lehetett benyújtani. Ezekben az esetekben nem került bejelentésre az ügyész fellépés akkor sem, ha egyébként az indokolt lett volna. Ez a „kiszámíthatatlannak” mondható gyakorlat nem szerencsés, mivel több esetben is nyilvánvaló volt, hogy azokban az ügyekben is indokolt lett volna fellebbezés benyújtása, ahol fellépés bejelentése nem történt meg.

A pontos szám adatok alapján az állapítható meg, hogy az évben nagyjából minden második munkanapra jutott egy távoltartás, aminek több mint a felén történt ügyészi fellépés az eset össze körülményéből kifolyólag. A következő szám adatok kiválóan alátámasztják az előző megállapításokat, amelyeket a bírósági tárgyalásokon való sűrű személyes részvétel, az iratok alapos vizsgálata és a szükséges ügyészi intézkedések indítványozása is megerősít.

2010. január 1. és 2010. december 31. között kezdeményezett megelőző

távoltartások Hajdú – Bihar megyében

ÖSSZES KEDZEMÉNYEZÉS	142
<i>Kérelemre induló eljárások</i>	<i>51</i>
<i>Hivatalból induló eljárások</i>	<i>91</i>
ÜGYÉSZI FELLÉPÉS	78
HAJDÚ – BIHAR MEGYÉBEN TALÁLHATÓ VÁROSI BÍRÓSÁGOK ELŐTTI ELJÁRÁSOK ELOSZLÁSA	
<i>Debreceni Városi Bíróság</i>	<i>96</i>
<i>Hajdúszoboszlói Városi Bíróság</i>	<i>20</i>

<i>Berettyóújfalui Városi Bíróság</i>	13
<i>Püspökladányi Városi Bíróság</i>	6
<i>Hajdúböszörményi Városi Bíróság</i>	9

A kezdeményezett távoltartások vonatkozásában, mind a rendőrség ideiglenes megelőző és a bíróság által megelőző távoltartások elrendelése vonatkozásában merültek fel olyan hibák és téves megállapítások, amelyek az ügyészség részéről indokolták valamiféle ügyészi intézkedés „megtételét”. A rendőrség - mint a közigazgatási szerv – felé az ügyészség a törvényességi felügyeleti jogkörében[\[43\]](#) eljárva számos *jelzést* és két *felszólalást* nyújtott be. A bíróságok megelőző távoltartó végzései kapcsán az ügyészség jó pár esetben *fellebbezést* nyújtott be tekintettel arra a Pp – beli jogára[\[44\]](#), mely szerint az ügyészt fellépése esetén is megilletik mindazok a jogok, amelyek a felet megilletik (kivéve a jogelismerés, jogról való lemondás és egyezségkötés). Emellett találkozhattunk egy olyan érdekes, de inkább elgondolkodtató esettel (az eset

külön ismertetésre kerül), amikor az ügyészség *felülvizsgálati kérelemmel* fordult a Legfelsőbb Bírósághoz, amely még nem döntött az ügyben.

A Hajdú – Bihar Megyei Főügyészség Magánjogi és Közigazgatási Jogi Szakága által indítványozott ügyészi intézkedések 2010. január 1. és 2010. december 31. között az ideiglenes megelőző és a megelőző távoltartó határozatok vonatkozásában

JELZÉS	33
FELSZÓLALÁS	2
FELLEBBEZÉS	7
FELÜLVIZSGÁLATI KÉRELEM	1
FIGYELEMFELHÍVÁS A HOZZÁTARTOZÓK KÖZÖTTI ERŐSZAKRA A CSALÁDVÉDELMI	14

KOORDINÁCIÓÉRT
FELELŐS
SZERV FELÉ

4.4. A rendőrségek csekélyebb súlyú jogsértéseinek tipikus esetei az ideiglenes megelőző távoltartások elrendelése során

Az ügyészség a már korábban idézett Ütv. 27. §. (3) bekezdésében foglaltak alapján jelzéseket^[45] nyújtott be a különböző rendőrkapitányságok vezetőihez címezve. Ezen kívül két felszólalás^[46] benyújtása is indokoltá vált az Ütv. 16. §. (1) bekezdése^[47] szerint.

Az előforduló törvénysértéseket csoportosítani lehet esetkörök szerint:

1. A rendőrség hatáskörébe tartozó érdemi döntéshozatal „mellőzése”: A rendőrség, mint a Ket. szervi hatálya alá tartozó közigazgatási szerv,

rendkívül sok esetben nem hozott érdemi döntést az ideiglenes megelőző távoltartás tárgyában, holott a törvényi rendelkezések szerint arra köteles lett volna. Ezekben az esetekben kivétel nélkül az a mulasztásban megnyilvánuló törvénytörtő gyakorlat alakult ki, hogy a rendőrség a hozzá benyújtott távoltartás iránti kérelmet átiratban megküldte az illetékes városi bíróságnak a megelőző távoltartás iránti eljárás lefolytatása végett, holott a rendőrség a Ket. rendelkezéseinek figyelembevételével és a Hketv. 6. §. (2) bekezdése értelmében köteles lett volna eljárni és érdemben dönteni az ideiglenes megelőző távoltartó határozat elrendelése tárgyában. A megjelölt törvényi rendelkezések ugyanis kimondják azt, *hogy a hozzátartozók miatt alkalmazható távoltartás ügyében a rendőrség hatáskörrel rendelkezik az ideiglenes megelőző távoltartás kérdésében. Eljárása hivatalból, valamint bejelentésre, megkeresésre indulhat, és eljárása során a Ket. rendelkezéseit kell alkalmaznia a Hketv – ben meghatározott eltérésekkel.*

2. A szülői felügyeleti jog rendezése: A rendőrség az ideiglenes megelőző távoltartó határozatban nem rendelkezett a szülői felügyeleti jog, illetve a bántalmazottal közös kiskorú gyermekkel való kapcsolattartási jog szüneteléséről a bántalmazó vonatkozásában. Ennek a szükségességét a Ket. 72. §. (1) bekezdés d.) pontja alapozza meg a *közigazgatási hatósági határozat kötelező tartalmi elemei* kapcsán tekintettel a Hketv. 8. §. e.) pontjára, amely kifejezetten azt tartalmazza, hogy *a bántalmazó szülői*

felügyeleti joga és a közös kiskorú gyermekkel (gyermekkel) való kapcsolattartás joga szünetel. Ehhez még az is hozzátartozik, hogy a határozatokban időnként nincs felsorolva az összes közös kiskorú gyermek, akikre ki kell, hogy terjedjen a szülői felügyeleti jog és kapcsolattartás szünetelése. Az is elő szokott viszont fordulni, hogy olyan gyermekekre kiterjedően állapította meg a rendőrségi határozat a szülői felügyeleti jog és kapcsolattartás szünetelését, aki nem a bántalmazott és bántalmazó közös kiskorú gyermeke, és a gyermek anyakönyvi kivonata szerint nem a bántalmazó az apa, így a Csjt. 70. § - a szerinti szülői felügyeleti jog egyébként sem illeti meg. A rendőrség a tényállás megállapítása során nem mindig tárja fel kellő körültekintéssel a körülményeket, nevezetesen azt, hogy a bántalmazottnak és a bántalmazónak van - e közös kiskorú gyermeke, ami szülői felügyeleti jog és kapcsolattartás szünetelése kapcsán releváns. Emellett még az is előfordult, hogy a szülői felügyeleti jog és kapcsolattartás szünetelését közös, de már nagykorú gyermek vonatkozásában tartalmazta az ideiglenes megelőző távoltartó határozat.

3. Az ideiglenes megelőző távoltartó határozat formai hiányosságai: A rendőrségi határozatokban gyakran előforduló hiányosság az, hogy a határozat indoklása nem tartalmazza a tényállást és tekintve, hogy közigazgatási hatósági határozatról van szó, a Ket. 72. §. (1) bekezdésének ea.) pontja alapján *a határozatban, az indokolásában*

tartalmaznia kell a megállapított tényállást és az annak alapjául szolgáló bizonyítékokat is. Ezen kívül az is problémás szokott lenni, hogy a határozat rendelkező részébe foglalt döntés az indokolásban foglalt tényállás alapján nem megalapozott. A határozat rendelkező része ugyanis kimondja, hogy a bántalmazottaktól köteles magát távoltartani a bántalmazó, az indokolásban azonban csak az egyik bántalmazottat jelöli meg a tényállás ismertetése során. Ez azért lényeges, mert a Ket. 72. §. (1) bekezdésének d.) pontja da.) alpontjára és e.) pontja ea.) alpontjára figyelemmel *a határozat indokolásában foglalt tényállás alapján kell érdemi határozatot hozni.* Gyakori hiányosság szokott lenni az, hogy a határozat részei nem különíthetők el egymástól, azaz a fejléct követően a határozatban nem különíthető el a rendelkező rész és az indokolás, valamint annak egyes elemei felcserélődnek és keverednek egymással, emellett a jogorvoslati jogra való kioktatás is hiányos. Megjegyzendő az is, hogy iratellenes határozatok is szoktak születni, ami azt jelenti, hogy a tényállástól eltérő, azzal ellentétben álló elemet tartalmaznak a határozatok bizonyos pontjai pl. a bántalmazó nem a feleségét és kiskorú gyermekeit, hanem az édesanyját bántalmazta. Így bizony ezek a tények bizonyítékként nem értékelhetőek. A hiányosságok közé sorolható az is, hogy előfordul az, hogy a határozatban nem kerül feltüntetésre az ügy száma és valamennyi ügyfél, bántalmazott személye, lakcíme és személyazonosításra szolgáló adatai sem. Ezzel figyelmen kívül hagyja a

határozathozó a Ket. 72. §. (1) bekezdésének a.) pontját, amely szerint a határozatnak tartalmaznia kell az *eljáró hatóság megnevezését, ügyszámát és ügyintézőjének nevét*, valamint a b.) pont szerint *a jogosult vagy kötelezett ügyfél nevét és lakcímét vagy székhelyét, továbbá az ügyfél által a kérelemben megadott, személyazonosításra szolgáló adatot*.

4. A Hketv. személyi hatályának értelmezése: Az ideiglenes megelőző távoltartó határozatok meghozatalakor volt már példa arra, hogy olyan személyi körre terjesztette ki a rendőrség, amire a törvény hatálya nem biztosított lehetőséget. Erre a legegyszerűbb a volt élettársak példája, ugyanis a törvény csak az élettársat és a volt bejegyzett élettársat jelöli meg „jogosultként”. Ezért mindenképpen körültekintőbb tényállás megállapítást kellene végeznie a rendőrségnek a helyszínen, az ilyen hibás ténymegállapítások elkerülése végett. Természetesen ellenpéldák is előfordulnak, amikor olyan személyre nem terjesztik ki az ideiglenes megelőző távoltartó határozat hatályát, akire kellett volna. Erre példa, amikor a közös kiskorú gyermeket az eljárásban csupán tanúként hallgatják meg, és tanúként is tüntetik fel a határozatban, holott a családon belüli erőszakos cselekmények bizonyítottan (családsegítő szolgálat jelzése, bejelentése, oktatási intézmény jelzése) negatív hatást gyakorolnak a kiskorú gyermek érzelmi, erkölcsi fejlődésére. Ennek törvényi alapját a Hketv. 1. §. (1) bekezdésének a) pontja adja, mely szerint hozzátartozók közötti erőszaknak minősül a bántalmazó által a

bántalmazott sérelmére megvalósított, a méltóságot, az életét, a szexuális önrendelkezéshez való jogot, továbbá *a testi és lelki egészséget súlyosan és közvetlenül veszélyeztető tevékenység*. A Hketv. 1. §. (2) bekezdése szerint bántalmazottnak minősül *az a hozzátartozó, akinek a sérelmére a hozzátartozók közötti erőszakot megvalósítják*. Így indokolt lett volna a közös kiskorú gyermekre is kiterjedő hatállyal meghozni a határozatot.

5. Az ügyféli minőség téves alkalmazása: Az ideiglenes megelőző távoltartó határozatok – tekintve, hogy közigazgatási hatósági határozat és a Ket – en alapul – ezért a bántalmazót, minden esetben ügyfélként szükséges feltüntetni a határozatban, ugyanis a határozat rá vonatkozólag tartalmaz rendelkezéseket. Ezt a Ket. 15. §. (1) bekezdése úgy határozza meg, hogy *ügyfél az a természetes vagy jogi személy, továbbá jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, akinek a jogát vagy jogos érdekét az ügy érinti, akit hatósági ellenőrzés alá voltak, illetve akire nézve a hatósági nyilvántartás adatot tartalmaz*. Az ügyféli kérdéskörhöz az a probléma is hozzátartozik, hogy a határozatokban igen sok esetben a tanúként meghallgatott személyek ügyfélként, azaz bántalmazottként vannak megjelölve. A fentebb idézett Ket. rendelkezés is nyilvánvalóvá teszi, hogy aki csupán csak tanú és a hozzátartozói erőszaknak nem áldozata, az soha nem lehet ügyfél.

6. Annak megjelölése, ahonnan távol kell tartani a bántalmazót: Problémát okoz annak a „helyiségnek” a pontos meghatározása, ahonnan távol kell

tartani a bántalmazót a bántalmazott védelme érdekében. Vannak olyan esetek, amikor az ideiglenes megelőző távoltartó határozatban nem az a „hely”, cím van megjelölve, ahol a bántalmazott valójában lakik vagy tartózkodik. Ez a hiba is a pontatlan tényfeltárás miatt szokott előfordulni. A Hktv. 8. §. a.) pontjának aa.) alpontja ugyanis félreérthetetlenül meghatározza azt, hogy az ideiglenes megelőző távoltartó határozat rendelkező részének tartalmaznia kell a rendőrség döntését arról, hogy *a bántalmazó köteles a bántalmazott életvitelszerű tartózkodásra szolgáló ingatlanát elhagyni, és oda az ideiglenes megelőző távoltartó határozat hatálya alatt nem térhet vissza*; valamint a Hktv. 8. §. b.) pontja szerint a határozatnak tartalmaznia kell *a bántalmazott életvitelszerű tartózkodásra alkalmas címét*.

**A Hajdú – Bihar Megyei Főügyészség Magánjogi és Közigazgatási Jogi
Szakága által indítványozott ügyészi intézkedések városi
rendőrkapitányságok szerinti eloszlása 2010. január 1. és 2010. december
31. között az ideiglenes megelőző távoltartó határozatok vonatkozásában**

	JELZÉS	FELSZÓLALÁS
<i>Debreceni Rendőrkapitányság</i>	9	
<i>Püspökladányi Rendőrkapitányság</i>	3	1
<i>Hajdúszoboszlói Rendőrkapitányság</i>	7	
<i>Balmazújvárosi Rendőrkapitányság</i>	4	1
<i>Berettyóújfalui Rendőrkapitányság</i>	3	
<i>Hajdúhadházi Rendőrkapitányság</i>	3	
<i>Hajdúnánási Rendőrkapitányság</i>	4	

5. Az Európai Unió törekvései napjainkban a családon belüli erőszak megfékezésére – Az európai védelmi határozat

Az Európai Unió tagállamaiban körülbelül százezerre tehető ma azoknak az erőszak áldozataivá vált nőknek a száma, akik jogi védelemért folyamodnak, ezért több tagállam is úgy ítélte meg, hogy az országhatárokon belüli védelem már nem elegendő, ezért az áldozatok jogait kiterjesztenék az Európai Unió egész területére.

5.1. Európai összefogás a családon belüli erőszak elleni hatékony küzdelemért

Testi sértés, nemi erőszak vagy pszichés bántalmazás áldozatai az elkövetőik elől gyakran külföldre menekülnek. Az európai uniós jogalkotó[48] szerint tizenkét tagállam[49] által már kezdeményezett ún. európai védelmi határozat garantálná a sértettek határokon átnyúló jogi védelmet, emellett számos tagállami kormány támogatja a védelmi határozat európai irányelvvé alakítását is. Ennek a jogalkotó törekvésnek a közvetlen előzménye az Európai Parlament által kibocsátott állásfoglalás[50] a nők elleni erőszak felszámolásáról.

A tizenkét tagállam által kezdeményezett európai védelmi határozat célja, hogy az egyik állam családon belül, nemi indíttatásból, pszichésen vagy egyéb okokból bántalmazott polgárai más uniós országba történő távozásuk

esetén is jogi védelmet kaphassanak. Az igazságügyi védelemhez való jog nemcsak a sértett, hanem a fenyegetett helyzetben lévőket is megilletné.

Mivel a 27 tagállamnak különbözik a jogrendszere, a sértetteknek EU - szerte eltérőek a jogai. Tagállamonként változik az is, hogy milyen eljárás típus indul ilyen esetekben (büntetőjogi, polgári vagy adminisztratív). Az erőszakos bűncselekmények áldozatainak legalapvetőbb joga a további hasonló sérelmek elszenvedése elleni védelem. Mivel a sértettek és az elkövetők az Unió egyik tagállamából a másikba szabadon költözhetnek, felmerül a kérdés, hogyan lehet a védelemhez való jogot egy másik tagállamban is érvényesíteni. Jogos tehát az arra való igény, hogy az áldozatok a bűncselekmény elkövetésének helyétől függetlenül is jogi védelemért folyamodhassanak. Az európai védelmi határozat alkalmazási körében kérdésben lényeges azt is kiemelni, hogy a tagállamoknak kötelesek mindenféle „belső” eljárás lefolytatása nélkül ismerniük egymás védelmi határozatait. Ez a kötelezettség a Lisszaboni Szerződésből fakad, amely már alapvető elvként fogalmazza meg a határokon átnyúló ügyekben történő jogalkalmazás alapelvét, amely nem más, mint a kölcsönös elismerés elve.

5.2. Az európai védelmi határozat

Az Európai Parlament 2010. december 9 – én megszavazta az új európai védelmi határozat létrehozására irányuló irányelvjavaslatot, mely értelmében az egyik tagállamban védelmet élvező áldozatoknak az Európai Unió más tagállama is védelmet kell biztosítson. A képviselők a védelmi hálózatot a nemi erőszak mellett az egyéb bűncselekmények áldozataira is kiterjesztenék. Az Európai Unió tagállamai eddig is rendelkeztek védelmi intézkedésekkel, melyek azonban hatályukat veszítették, ha valaki elhagyta az adott országot. Az új európai védelmi határozat területi mobilitást biztosít a bűncselekmények áldozatainak, ha az egyik tagállamban védelmet kap valaki a többi tagállamnak is biztosítania kell azt.

Az elfogadott irányelv^[51] olyan tágabb körű védelmi intézkedésekre vonatkozik, amelyek célja, hogy „egy személynek valamely más személy olyan bűncselekménye elleni védelme, amely az adott személy életét, testi és lelki épességét és nemi integritását bármilyen módon veszélyeztetheti, például a zaklatás bármilyen formájának megakadályozásával, valamint a méltóság és a személyes szabadság védelme, például az emberrablás, a követés és a közvetett kényszer egyéb formáinak megakadályozásával, továbbá az újabb bűncselekmények megakadályozása és a korábbi bűncselekmények következményeinek enyhítése.”

Az európai védelmi határozat csak azon esetekben adható ki, amikor a kibocsátó állam korábban olyan védelmi intézkedéseket fogadott el, amely a

veszélyeztető személyre az alábbi kötelezettségek és tilalmak közül egyet vagy többet kirótt:

- Tilalom arra vonatkozóan, hogy az érintett személy belépjen bizonyos helyekre, helységekre vagy meghatározott területekre, ahol a védett személy tartózkodik, vagy amelyeket látogat;

- A védett személlyel való, bármilyen formában történő érintkezés tilalma vagy szabályozása, beleértve a telefonon, elektronikus vagy hagyományos levélben, telefaxon vagy egyéb eszközök révén történő érintkezést is

- Tilalom vagy szabályozás arra vonatkozóan, hogy az érintett személy egy előre meghatározott távolságnál jobban megközelítse a védett személyt.

Az európai védelmi határozatot kizárólag a védett személy kérésére lehet kibocsátani, ha az úgy dönt, hogy másik tagállamban kíván tartózkodni vagy már ott tartózkodik. Mivel a tagállamokban a polgári, büntető- vagy közigazgatási hatóságok különböző hatáskörökkel rendelkeznek, a védelmi intézkedések elfogadására és végrehajtására rugalmas együttműködési mechanizmusok szükségesek. A végrehajtó állam hatóságának nem kell minden esetben ugyanazt a védelmi intézkedést meghoznia, mint amelyet a kibocsátó állam elfogadott, hanem a nemzeti jogrendszerének megfelelően biztosíthatja az érintett személy védelmét[52].

6. Záró gondolatok

A családon belüli erőszak visszaszorítása csak úgy érhető el, ha a jogalkotók szigorú, ugyanakkor átgondolt, részletesen kidolgozott törvényeket hoznak. A kontinentális Európában az számít bűncselekménynek, amit a törvény bűncselekménynek minősít. Az eredményes és hatékony fellépés tehát csak akkor lehetséges adott esetben a családon belüli erőszak ellen, ha az önálló törvényi tényállás lesz. Az osztrák modellt például a hozzátartozók távoltartásáról szóló törvény csak részlegesen honosítja meg: nálunk nincs meg például a kiépített, intézményesített, gyors beavatkozást lehetővé tevő segítség-háló, amit a bántalmazott igénybe vehetne. De a törvényi szabályozás, illetve az intézményrendszer kiépülése sem lenne önmagában elég. A jogtudatosság hiánya, a megtorlástól való félelem miatt nagyon kevesen fordulnak segítségért. A felmérések szerint a házi orvosok csak ellátják a bántalmazás okozta sérüléseket, de nem jelentik a hatóságoknak, mert „nem az ő dolguk”. A család, a barátok, a szomszédok is sokszor hallgatnak, nem tesznek bejelentést. Magyarországon a családra szigorúan magánügyként gondolunk, ez pedig alapvetően így is van rendjén. Azonban amikor valaki rendszeresen ki van téve a testi és lelki erőszaknak, folyamatos rettegésben él, az már nem magánügy. A családon belüli erőszak során az alapvető jogok és társadalmi normák sérülnek, veszélyeztetve van az egyén testi épsége, korlátozva a

szabadsága, tönkretéve a családját, otthonát, legszűkebb közösségét. Az igazsághoz, pedig az is hozzátartozik, hogy a családon belüli erőszak problémája a jog eszközeivel nem megoldható, ugyanis ez egy komplex szociális – társadalmi – és pszichológiai eredetű devianciákból eredő és az egyének közös együttélését kísérő jelenség.

Felhasznált források:

Alkotmánybírósági Hírlevél, 141. szám, 2009. május 8.

Borbíró Andrea – Kerecsi Klára (Szerk.): A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I., Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, 2009

C. H. Kempe – F. N. Silverman – B F. Steele – W. Droegemueller – H. K.Silver:
„The Battered – Child Syndrome”, Journal of the American Medical Association, 1962

Freda Adler - Gerhard O. W. Mueller – William S. Laufer: Kriminológia,
Budapest, Osiris, 2000

Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Korinek László – Lévay Miklós (Szerk.):
Kriminológia – Szakkriminológia, Budapest, Complex, 2006

Kapossyné Czene Magdolna: A távoltartás első két éve a bíróságok
szemszögéből, in: NANE Egyesület - Patent Patriarchátust Ellenzők Társasága,
Rendszerbe Zárva (Hogyan kezeli az igazságügyi rendszer a nők és gyerekek
elleni férfierőszak jelenségét ma Magyarországon?), Budapest, Demax Művek,
2009

Kemény Gábor: A családon belüli erőszak jogi prevenciója és büntetése a
magyar jogrendszerben in: Emlékkönyv Irk Albert Egyetemi Tanár Születésének
120. Évfordulójára (Szerk: Korinek László – Köhalmi László – Herke Csongor),
Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pécs Publicata, Pécs, 2004

Tamás Erzsébet: Bűnös áldozatok, Budapest, BM Duna Palota Kiadó, 2006

Dr. Takács Péter, (Győri Városi Ügyészség) városi vezető ügyész 2006. május 4-i konferencia-előadása.

Az Európai Parlament álláspontja a tagállamok egy csoportjának kezdeményezéséről, amely első olvasatban 2010. december 14 – én került elfogadásra az európai védelmi határozatról szóló 2011/.../EU európai parlamenti és tanácsi irányelv elfogadására tekintettel, P7_TC1 COD(2010)0802

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2010-0470+0+DOC+XML+V0//HU#top> (2011. 05. 06 – i letöltés)

Az Európai Parlament 2009. november 26 – i állásfoglalása a nők elleni erőszak felszámolásáról, P7_TA(2009)0098, HL C 285. E, 2010. 10. 21.

Sajtóközlemény, Védelmi hálózat az EU – ban, 20101214IPR09528 (intézményi referenciaszám)

<http://www.europarl.europa.eu/hu/pressroom/content/20101214IPR09528/html/>

[V%C3%A9delmi% C3%A1ll% C3%B3zat-az-EU-ban](#) (2011. 05. 06 – i

letöltés)

Tájékoztató a bűnözésről 2010, kiadja: Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztály, valamint a Legfőbb Ügyészség Számítástechnika – alkalmazási és Információs Főosztály

<http://intranet/cgi-bin/portal/docs/szamitalk/1214.pdf>, 28 – 29. (2011. 06. 24 – i

letöltés)

A Lisszaboni Szerződés

A Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény

A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény

A Magyar Köztársaság Ügyészségéről szóló 1972. évi V. törvény

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény

A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény

A közigazgatási hatósági eljárásról és szolgáltatás általános szabályairól szóló
2004. évi CXL. törvény

A hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló 2009.
évi LXXII. törvény

Az ügyészi törvényességi felügyeletről szóló 13/1994. (ÜK. 12.) LÜ utasítás

53/2009. (V. 6.) AB határozat

13/2003. (III.27.) számú ORFK intézkedés

A Hajdú – Bihar Megyei Főügyészség jogalkalmazó gyakorlata során készített és keletkezett hivatalos iratok és a bírósági tárgyalásokon, közvetlenül szerzett tapasztalatok

[1]A családon belüli erőszakot a bűnözést társadalmi jelenségeként vizsgáló kriminológia tudja egységesen kezelni, a normatív kategóriákat alkalmazó anyagi jog eszközeivel a kezelése nem lehetséges, vagy nehezen elképzelhető.

[2] C. H. Kempe – F. N. Silverman – B F. Steele – W. Droegemueller – H. K.Silver: „The Battered – Child Syndorme”, *Journal of the American Medical Association*, 1962, 17 – 24.

[3]Freda Adler - Gerhard O. W. Mueller – William S. Laufer: *Kriminológia*, Budapest, Osiris, 2000, 353 – 354.

[4]A korai vizsgálatok szerint a bántalmazott férfiak többsége gyenge fizikumú, nőies alkatú, akinek „amazon” típusú nő a párja. Ide tartoznak azok a férfiak is, akiket arra neveltek, hogy az igai férfi a nők védelmezője és a nőt bántani bűn. Ez az ún. „ladies first” elv.

[5]Tamás Erzsébet: *Bűnös áldozatok*, Budapest, BM Duna Palota Kiadó, 2006, 84.

[6]Gönczöl Katalin – Kerezi Klára – Korinek László – Lévay Miklós (Szerk.): *Kriminológia – Szakkriminológia*, Budapest, Complex, 2006, 380 – 381.

[7]Az Országos Kriminológiai Intézet a Magyar Köztársaság ügyészségéről szóló 1972. évi V. törvény 18. §. (3) bekezdése alapján „az ügyészség tudományos, kutató és képzési szerve”.

[8]Ezek a családok főként gyermekgondozási és egyéb segélyekből, támogatásokból élnek.

[9]A család nagyszülőkkel egy fedél alatt, vagy albérletben él.

[10]Tipikus esete ennek a rokkantnyugdíjas férfi és a leszázalékolt nő párosa. A társak kölcsönös bántalmazottsága esetén a nők igen gyakran járnak pszichológushoz és ideggyógyászati kezelésekre. A bántalmazó férfiak leszázalékolásának oka testi tünetekben megnyilvánuló, főként alkohol okozta betegségek, amik tovább erősítik a személyes és családi bajokat.

[11]Az elkövetők és az áldozatok között is igen magas a számuk. A vizsgált adatok szerint a női elkövetők 20,8 %-a büntetett előéletű (az elkövetők 35 %-a), rájuk a csalás, lopás és az előző kapcsolatban lezajlott testi sértések a jellemzőek. A férfi áldozatok bűnelkövetési skálája is hasonló. Ritka viszont, hogy mindkét félnek kriminális előélete van.

[12]A szakirodalmak nem tulajdonítanak különösebb jelentőséget ennek a problémának, ugyanakkor a vallomásokból kiderül, hogy több éve együtt élő párok között ki nem mondott konfliktusforrás. A nők számára úgy tűnik, nem hiányzik a kapcsolatukból a szexuális érintkezés, lezárt kérdésként kezelik, míg a férfiaknál megoldhatatlan, eltitkolt gondként jelentkezik.

[13]A férfiak sérelmére elkövetett bűncselekmények esetén a hivatalos válsnak lényeges szerepe nincs. Jelentős azonban az érzelmi-szexuális eltávolodás következtében fellépő tehetetlenség, az egymás iránti elégedetlenség, amelyet különböző, nem is főként anyagi okok, inkább a magánytól való félelem miatt nem követ tényleges váls és különköltözés.

[14]A nők iskolai végzettsége magasabb, mint a férfi elkövetők esetében.

[15]2004 – ben az Országos Bűnmegeelőzési Központ Országos Bűnmegeelőzési Bizottsággá alakulásával létrejött a Stratégia megvalósulásának koordinálására hivatott tárcaközi fórum, mely a társadalmi bűnmegeelőzés feladataival érintett kormányzati és civil, központi és helyi szereplők szerepkörének biztosít képviselet.

[16]Borbíró Andrea – Kerecsi Klára (Szerk.): A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I., Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, 2009, 173.

[17]Kemény Gábor: A családon belüli erőszak jogi prevenciója és büntetése a magyar jogrendszerben in: Emlékkönyv Irk Albert Egyetemi Tanár Születésének 120. Évfordulójára (Szerk: Korinek László – Köhalmi László – Herke Csongor), Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pécs Publicata, Pécs, 2004, 85.

[18]A felsorolás nem taxatív, csupán a leggyakrabban előforduló alakzatok kerülnek kiemelésre.

[19]Kapossyné Czene Magdolna: A távoltartás első két éve a bíróságok szemszögéből, in: NANE Egyesület - Patent Patriarchátust Ellenzők Társasága, Rendszerbe Zárva (Hogyan kezeli az igazságügyi rendszer a nők és gyerekek elleni férfierőszak jelenségét ma Magyarországon?), Budapest, Demax Művek, 2009, 109.

[20]Btk. 176/A. §.

[21]Be. 138/A. §. – 139. §.

[22]A távoltartás hatálya alatt álló terhelt köteles a távoltartó határozatban megállapított szabályok szerint „élni”, azaz köteles a meghatározott lakást elhagyni, és onnan a bíróság által meghatározott ideig távol maradni, köteles a meghatározott személytől, illetőleg e személy lakó – és munkahelyétől, az e személy által látogatott nevelési és nevelési – oktatási intézménytől, vallásgyakorlása során rendszeres látogatott épülettől a bíróság által meghatározott ideig magát távol tartani.

[23]Be. 138/A. §. (2) bekezdés

[24]Be. 138/A. §. (3) bekezdés

[25]A távoltartás mindig a bíróság rendeli el az ügyész, a magánvádló, a pótmagánvádló, a sértett, a cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes törvényes képviselője vagy a terhelttel közös háztartásban élő kiskorú személy törvényes képviselője indítványára.

[26]Tájékoztató a bűnözésről 2010, kiadja: Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztály, valamint a Legfőbb Ügyészség Számítástechnika – alkalmazási és Információs Főosztály

<http://intranet/cgi-bin/portal/docs/szamitalk/1214.pdf>, 28 – 29. (2011. 06. 24 – i letöltés)

[27]Az ideiglenes megelőző távoltartás elrendelése során szükséges rendőrségi feladatok végrehajtásának részletes szabályait a 37/2009. (OT 22.) ORFK utasítás tartalmazza.

[28]Alkotmánybírósági Hírlevél, 141. szám, 2009. május 8., 6 – 7.

[29]53/2009. (V. 6.) AB határozat Indokolása (közzétéve a Magyar Közlöny 2009. évi 62. számában és az Alkotmánybírósági Közlöny XVIII. Évf. 5. számában).

[30]Ptk. 685. §. b.) pontjában meghatározott közeli hozzátartozó fogalom

[31]A bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. törvény.

[32]„Figyelemmel arra, hogy a házasság, illetve az élettársi kapcsolat megszűnése számos esetben nem szünteti meg az érzelmi kapcsolatot, illetve az indulatokat a volt partnerek között, valamint a volt házastársak és volt élettársak gyakran – kényszerűségből – továbbra is közös lakásban élnek, a törvény hatálya rájuk is kell, hogy terjedjen.”

[33]„A törvénysértésnek nem minősülő hiányosságra, vagy az olyan csekély jelentőségű törvénysértésre, amely más ügyészi intézkedés megtételét nem teszi indokolttá, az ügyész jelzésben hívja fel az illetékes szerv vezetőjének figyelmét. Ha az ügyész ezt kéri, a jelzés elbírálásáról és annak alapján tett esetleges intézkedésről az ügyészt harminc napon belül értesíteni kell.” Az ügyészi jelzésnek az a jellegzetessége, hogy nem csak a magánjogi és közigazgatási jogi területen végzett törvényességi felügyelet jogkör gyakorlása során lehet alkalmazni, hanem ugyanúgy a nyomozás feletti felügyelet, a kényszerintézkedések végrehajtásának felügyelet, valamint a büntetés - végrehajtás felügyelete során is. A jelzés ezért is található az Ütv. legvégén a VII. Fejezet – Vegyes Rendelkezések között.

[34]Hktv. 1. § (1) bekezdésének a.) pontja szerint hozzátartozók közötti erőszaknak minősül „a bántalmazó által a bántalmazott sérelmére megvalósított, a méltóságot, az életet, a szexuális önrendelkezéshez való jogot, továbbá a testi és lelki egészséget súlyosan és közvetlenül veszélyeztető tevékenység.” Ezt a b.) pont azzal egészíti ki, hogy a hozzátartozók közötti erőszaknak minősül „a bántalmazó által a bántalmazott sérelmére megvalósított, a méltóságot, az életet továbbá a testi és lelki egészséget súlyosan és közvetlenül veszélyeztető mulasztás.”

[35]Hketv. 2. §. (1) „A hozzátartozók közötti erőszak megelőzéséhez kapcsolódó feladatot látnak el a törvényben meghatározott alaptervékenységük keretében

- a) az egészségügyi szolgáltatást nyújtók, így különösen a védőnői szolgálat, a házi orvos, a házi gyermekorvos,
- b) a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatók, így különösen a családsegítő szolgálat, a családsegítő központ, gyermekjóléti szolgálat, gyermekjóléti központ, gyermekek vagy családok átmeneti otthona,
- c) a közoktatási intézmények, így különösen a nevelési-oktatási intézmény, a nevelési tanácsadó,
- d) a gyámhatóság,
- e) a rendőrség,
- f) az ügyészség,
- g) a bíróság,
- h) a pártfogó felügyelői szolgálat,
- i) az áldozatsegítés és a kárenyhítés feladatait ellátó szervezetek,
- j) a menekülteket befogadó állomás, a menekültek átmeneti szállása,
- k) a társadalmi szervezetek, alapítványok.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott intézmények és személyek kötelesek jelezni a családvédelmi koordinációért felelős szervnek, ha hozzátartozók közötti erőszak veszélyét érzlelik.

(3) Az (1) bekezdésben meghatározott intézményeken túl más is tehet a (2) bekezdésben meghatározott jelzést.”

[36]Hketv. 6. §. (2) „A rendőrség az ideiglenes megelőző távoltartást

a) helyszíni intézkedése során észlelt hozzátartozók közötti erőszakra vonatkozó tények alapján hivatalból,

b) a bántalmazott, illetve a bántalmazottnak a Ptk. 685. § b) pontjában meghatározott közeli hozzátartozója és hozzátartozója bejelentése,

c) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben, valamint a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló törvényben meghatározott munkakörben foglalkoztatott személynek a - feladatai ellátása során tudomására jutott, a hozzátartozók közötti erőszakra vonatkozó tények miatt tett - bejelentése,

d) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatokat ellátó egészségügyi szolgáltatást nyújtónak, személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatónak, közoktatási intézménynek a - gyermek veszélyeztettségének megelőzése és megszüntetése érdekében törvényben meghatározott feladatai ellátása során tudomására jutott, a hozzátartozók közötti erőszakra vonatkozó tények miatt tett - bejelentése

alapján rendelheti el.”

[37]Hktv. 9. §. (2) bekezdése

[38]Sztv. 139/B. §. (1) „Aki a külön törvényben meghatározott ideiglenes megelőző távoltartó határozatban vagy a megelőző távoltartó határozatban meghatározott szabályokat megszegi, elzárással vagy százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt az eljárás a bíróság hatáskörébe tartozik.” Ez a *távoltartó határozat szabályainak megsértése* elnevezésű szabálysértési tényállás.

[39]Sztv. 139/C. § (1) „Aki valótlan tények állításával külön törvényben meghatározott - szabálysértésnek vagy bűncselekménynek nem minősülő - hozzátartozók közötti erőszak miatt a külön törvényben meghatározott megelőző távoltartás elrendelését kezdeményezi, ha azt a valótlan tények alapján elrendelik, százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt az eljárás a rendőrség hatáskörébe tartozik.” Ez a *megelőző távoltartás alaptalan kezdeményezése* elnevezésű szabálysértési tényállás.

[40]Sztv. 22. §. „Büntetés helyett figyelmeztetés alkalmazható, ha a szabálysértés az elkövetés körülményeire tekintettel csekély súlyú és az eljárás alá vont személy személyi körülményeire is figyelemmel ettől az intézkedéstől kellő visszatartó hatás várható.”

[41]„Az ügyész a megelőző távoltartás bírói elrendelésére irányuló eljárásban felléphet, az eljáró bíróság haladéktalanul értesíti az ügyészt az eljárás megindításáról.”

[42]A továbbiakban az ügyészség.

[43]Az ügyészség törvényességi felügyeleti jogköre az Ütv –ből származik, azonban részletszabályait az ügyészségi törvényességi felügyeletről szóló 13/1994. (ÜK. 12.) Legfőbb Ügyészi Utasítás (a továbbiakban LÜ utasítás vagy törvényességi felügyeleti utasítás) tartalmazza.

[44]Pp. 9. §. (3) bekezdés rendezi az ügyészi fellebbezési jogát és a Pp. 233. § (1) bekezdése magát fellebbezés általános lehetőségét, amely az ügyészt – tekintettel a Pp. 9. §. (3) bekezdésre – megillet.

[45]Törvényességi felügyeleti utasítás 47. §.

[46]Törvényességi felügyeleti utasítás 32. §. és 34. §.

[47]„Az ügyész a törvénytörő gyakorlat vagy mulasztásban megnyilvánuló törvénytörés megszüntetése végett a szerv vezetőjénél felszólalással él.”

[48]Az Európai Parlament a nők jogaival és esélyegyenlőséggel foglalkozó szakbizottsága, valamint az állampolgári jogi, bel- és igazságügyi szakbizottsága a témáról 2010. június 1 –én összevont ülést tartott.

[49]A Belga Királyság, a Bolgár Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Spanyol Királyság, a Francia Köztársaság, az Olasz Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Portugál Köztársaság, Románia, a Finn Köztársaság és a Svéd Királyság kezdeményezése.

[50]Az Európai Parlament 2009. november 26 – i állásfoglalása a nők elleni erőszak felszámolásáról, P7_TA(2009)0098, HL C 285. E, 2010. 10. 21., 53 – 58.

[51]Az Európai Parlament állásponjtja a tagállamok egy csoportjának kezdeményezéséről, amely első olvasatban 2010. december 14 – én került elfogadásra az európai védelmi határozatról szóló 2011/.../EU európai parlamenti és tanácsi irányelv elfogadására tekintettel, P7_TC1-COD(2010)0802

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-20100470+0+DOC+XML+V0//HU#top> (2011. 05. 06 – i letöltés)

[52]Sajtóközlemény, Védelmi hálózat az EU – ban, 20101214IPR09528 (intézményi referenciaszám)

<http://www.europarl.europa.eu/hu/pressroom/content/20101214IPR09528/html/V%C3%A9delmi%C3%A1ll%C3%B3zat-az-EU-ban> (2011. 05. 06 – i letöltés)